

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

תליתאה

שיחות מוסר חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

ומהם שיחות

על סדר פרשיות השבוע

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה ועוד

פרשת צו

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשפ"א לפ"ק

הלימוד והחיזוק בחוברת
זו מוקדש להצלחה
ברוחניות ובגשמיות
למסייעים בהוצאה לאור

שיחות מוסר אלו הנדפסות בקונטרסי "מגיד דבריו
ליעקב" נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות רבינו
שליט"א.

ואם יימצא שגגה וטעות, איתנו תלין משוגתינו.
ובקשתנו שטוחה לפני המעינים הי"ו כי כל שגגה וטעות
יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יודיעני על הטעות.

בתחילת החוברת נדפסת שיחתו של רבינו שליט"א
בחלק השני של החוברת נדפסו חידו"ת על פרשת שבוע,
מחידושיו של רבינו שליט"א על התורה, וחלקם הגדול
רואים לראשונה מכת"י בחוברת זו.

בחלק השלישי של החוברת מצורף קטע מתוך ספר
"שנות חיים" (כת"י) של רבינו שליט"א בענייני אריכות
ימים

בחלק הרביעי של החוברת מצורף מחידו"ת רבינו
שליט"א בסוגיות הנלמדות בדף היומי, או שאר חידו"ת
כפי אשר יכיל הגליון

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה לקבלת
הגליונות בדוא"ל:
8542164@gmeil.com

ניתן להשיג את החוברות מידי שבוע מתחילתו בנקודות
המכירה וההפצה של י. בלוי בבתי הכנסת

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר

הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות

ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת צו

מפתח העניינים

אין צו אלא לשון זירוז / במוצות בלי עונג גשמי - על האדם לזרז את עצמו / במוצות עם עונג גשמי - על האדם להזהר לעשותן לשמה / ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס / הזירוז שזירזה התורה את אהרן ובניו / אין אדם נפסד מן המוצות / אי אפשר לעולם בלא תורה

מפתח חידושי תורה

- א. בענין שיעור תרומת הדשן כא
ב. בענין שלא יתפרסמו החוטאים כב

מפתח שנות חיים

- צז. כבוד כו
צה. כבוד שמים כו
צט. כבוד תורה כז
ק. כותל מערבי כח

מפתח חידושי סוגיות

- א. בענין דוד מברך כוס של ברכה ל
ב. בענין חשדי כהונה ועצלי כהונה לא

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמות

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימני	יפה בת עליה
שמועון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימני בת חנה	מרגלית בת סימני
יצחק שלום בן צ'לחה חנה	שולמית בת כחילה רחל	יעקב בן עליה
תנצב"ה		

אין צו אלא לשון זירוז

בעזרת ה' יתברך, נראה לעיין ולהתבונן בעניני הפרשה - פרשת צו, ובעניני דיומא.
וידבר ה' אל משה לאמר. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על
מוקדה על המזבח כל הלילה וכו'.

על פי רוב, פרשת צו חלה בימי חודש ניסן, ולא בכדי. לשון רש"י: 'צו את אהרן' - אין צו
אלא לשון זירוז. המשפט הזה של רבותינו שגור בפי כל, אבל עלינו לשים לב על מי מדובר כאן. הכתוב מדבר על אהרן הכהן, מלאך ה' ששימש בכהונה גדולה ונכנס לפני ולפנים וכיפר על כל ישראל, ועל בניו כיוצא בו. וכי הם צריכים זירוז?! - כאן אנחנו למדים שאכן כן, כל אחד צריך זירוז.

למאי נפקא מינה?! - הרבה פעמים אדם קורא ספר מוסר או שומע איזו דרשה נאה,
וכשהוא מסיים לקרוא הוא אומר, 'מה שכתב כאן המחבר - שפתים ישק. כל דבריו
קילורין לעינים, וכמה כל הדברים האלו מתאימים על חבר שלי, פלוני אלמוני'... כאן למדנו שכל אחד מישראל, יהיה מי שיהיה, צריך זירוז, ואפילו קדושי ה' אהרן ובניו. ועל אחת כמה וכמה פעוטים שכמונו שצריכים זירוז, מיד ולדורות.

במצוות בלי עונג גשמי - על האדם לזרז את עצמו

עוד הוסיפו רבותינו ואמרו: אמר רבי שמעון, התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, ביותר צריך
הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. בירושלמי (תרומות פ"ח ה"ד) סיפרו רבותינו על
חכם אחד שפעם נכנסו ובאו לביתו גנבי לילה וגנבו מה שגנבו. למחרת כאשר הגיע אותו
חכם לישיבה, 'הו שאלין ליה ולא הוה מגיב', היו התלמידים שואלים אותו שאלות, והוא
אינו עונה. שאלו אותו תלמידיו: מה קרה? איפה הלב שלך נמצא? למה אתה לא אתנו?! ואתו חכם השיב להם, אכן אתם צודקים. הכל תלוי בלב, והלב היכן תלוי? - בכיס... לכן
כל מקום שיש בו חסרון כיס - צריך זירוז מיוחד.

לכשנתבונן נמצא שבמצוות ה' יש כמה סוגים. יש מצוות שנלווה להם עונג גשמי לאדם,
כמו קרבן פסח הנאכל על השובע, או עונג שבת שכולם זריזים וזהירים בו, וכמו
שכתב הרא"ש במסכת שבת (פ"ג ס"א) שישראל אדוקין הם במצוות עונג שבת*. במצוות

א. שמעתי מדודי מרן ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, שסיפר שלפני כשישים שנה הכיר בירושלים את הד"ר וולך ז"ל, שהיה צדיק גדול כנודע. הוא היה אוכל בכל שבת חמין כדי לקיים את מנהג ישראל, אבל בהיותו זה הפריע לו, היה במוצאי שבת עושה שטיפת קיבה לעצמו. לכאורה אם זה

האלו אין לאדם נטיה להתרשל ולהתעצל, ואדרבה, תמיד תמצא שכל אחד משתדל בהם להיות מה'עשרה ראשונים', כי העונג שמתלווה למצוה זה עצמו מהווה מדרבן למצוה.

יש מצוות שאין בהם עונג גשמי, כמו תפילה או תפילין, ובהם אנשים פחות נוהרים להדר בכל ההידורים. וחול המועד יוכיח, שיש אנשים שמחים שפטורים אז מהנחת תפילין. אמנם מצד אחד הם מצטערים כי יש להם את תפילת מוסף, אבל על כל פנים הם מרוצים מזה שפטורים מתפילין... למה? - כי אנשים אלו לא מעריכים את יקרות המצוה ולא מרגישים את העונג הרוחני שיש במצוה. בספר עליות אליהו מסופר על הגר"א זצ"ל שבמוצאי חול המועד פסח או במוצאי חול המועד סוכות, לא היה מסוגל הגר"א להרדם. היה הגר"א ער כל הלילה כשהוא עומד על יד השעון ומחכה מתי כבר יבוא הבוקר ויוכל לקיים את המצוה היקרה הזו ששבוע שלם לא היתה לו - הנחת תפילין.

במצוות כאלו שאין בהם עונג גשמי ואין בהם את הדחיפה הזו של התענוג הגשמי, יש צורך לאדם שהוא יכניס בעצמו את הערך למצוה ואת התשוקה והשמחה במצוה, ועל ידי זה יהיה זריז וזהיר במצוה.

מספרים על הגאון רבי זלמן (בעל התניא) זצ"ל, שמנהגו היה להתפלל כל תפילה במשך שעה, לא פחות ולא יותר. כאשר היה נעמד בתפילת שחרית להתפלל שמונה עשרה, היתה התפילה לוקחת לו שעה. כשנעמד להתפלל תפילת עמידה של מנחה - היתה התפילה נמשכת שעה, וכך גם בתפילת ערבית. פעם שאלו אותו, 'רבינו, למה אתה מאריך כל כך בתפילת עמידה?!' אדם מן השורה מספיק בשעה אחת להתפלל שלוש תפילות וחמש פעמים ברכת המזון... אמר להם רבי זלמן, 'וכי אני מאריך?!' - הלא אני מקצר! התפלאו התלמידים, 'וכי אתה מקצר?!' הלא שעה שלימה אתה מתפלל! אמר להם רבי זלמן, הגעו בעצמכם. תארו לכם אדם שהיה אהובו של מלך, והמלך מזמין אותו לבוא אליו ולדבר אתו. ולא היתה זו הזמנה רגילה לבוא אל המלך ולשבת אתו יחד עם כולם, אלא הזמנה לפגישה פרטית, כאשר רק הוא והמלך יהיו יחד בחדר, ויוכלו לנהל שיחה בארבע עינים. איך הוא היה מחכה למעמד הזה, וכמה הוא היה מצפה לרגע הזה שיוכל להכנס אל המלך, לראות אותו ולדבר אתו. הרי כל אחד רואה בחוש, שאם יצא לו לדבר עם אדם גדול ונכבד, עצם הדיבור אתו גורם לו נחת ועונג, והוא מספר על הפגישה הזו לכל הסובבים אותו ולבניו אחריו עד סוף כל הדורות... וכאן לא מדברים על אדם גדול ונכבד אלא על מלך. ואין צריך לומר שאם יודע אותו אחד שכל מה שהוא יבקש מהמלך הוא יקבל, כמה היה משתוקק לרגע הזה שיוכל כבר להגיע אל המלך.

קשה לו הוא אנוס, ולמה אכל את החמין?! אבל זה היה לרוב יראת השמים שלו ולקפידתו על דקדוק ההלכה עד קצה האחרון.

אמר להם רבי זלמן, זו היא התפילה. בתפילה אדם עומד יחידי עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומדבר אותו כדבר איש אל רעהו. הקב"ה נמצא אתך, שומע את משאלות לבך, ומקבל את בקשותיך ואת תפילותיך. 'הרחב פיך ואמלאהו - לשאול ממני כל תאות לבך, וככל אשר תשאל אמלא', כלשון רש"י (תהלים פא, יא וברכות נ' א'). יש לך הזדמנות כזו, ואתה תסתפק בשלוש דקות?! הלא אם היית מספר למישהו שנפגשת עם המלך ויכלת להיות איתו עוד ועוד ויצאת אחרי כמה דקות, הוא יאמר עליך שאתה לא מן הישוב... יכלת להיות עם המלך עוד, ולא נצלת את זה?! לכן, אמר רבי זלמן, דעו לכם שמה שאני מתפלל כל תפילה במשך שעה, אין זה נחשב לאריכות בתפילה, אלא אדרבה, לקיצור בתפילה. ואילו הייתי יכול הייתי עומד ומתפלל כל היום כולו ומדבר עם הקב"ה, אלא שאי אפשר לי, כי אז תורתי היאך תהיה נעשית.

זה התפקיד שלנו לגבי המצוות האלו, כמו תורה או תפילה. לחזק בקרבנו את ההערכה ואת היקר לכל פרט ופרט במצוה. וכך אומרת הגמרא בברכות (ו:), שהתפילה היא מהדברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלים בהם³. והתפקיד שלנו הוא לחזק את עצמנו בהם, וכמו שאמרו רבותינו (ברכות לב:) 'ארבעה דברים צריכים חיוק, תורה מעשים טובים תפילה ודרך ארץ, ופירש שם רש"י: 'שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו'.

ב. מה הכוונה 'ברומו של עולם'? - אמר הסבא מקלם, תלמידו של רבי ישראל מסלנט זצ"ל, כי ה'עולם' כאן הכוונה לאדם עצמו, שהוא עולם קטן כמו שכתבו רבותינו (מורה נבוכים ח"א פע"א, חזרי מאמר ד' ועוד) וכמו שרמזו במדרש תנחומא (פקודי ס"ג). התפילה היא מהדברים העומדים ברומו של עולם - כי התפילה יכולה, באמצעות הדיבור והקשר שלו עם ה' יתברך - לרומם את האדם מעלה מעלה עד אין גבול, אלא שבני אדם מזולזלים בהם. וכך אנחנו רואים בחוש כאשר אדם נתקל באיו מצוקה ובעיה, מיד הוא חושב מי יוכל לעזור לו. הוא אומר לעצמו 'פלוגי זה, הוא דוד של דוד של זקיני, והוא נמצא במשרד אלמוני, ואולי תהיה לו השפעה וקשרים והוא יוכל לעזור לי'. זו הכתובת הראשונה אליה הוא פונה. ומה עושה המאמין האמיתי? - פונה ישר אל הכתובת הנכונה, וללא עכבות הולך ושוטח את הבעיה שלו לפני הקב"ה.

סיפר לי רבי מאיר ליברמן ז"ל שהיה אחד מתלמידיו של החפץ חיים זצ"ל, שהוא זוכר שלפעמים היו אנשים שולחים שליחים אל החפץ חיים שיתפלל עבורם בשביל ישועות שהם צריכים, אם בשביל פרנסה ואם בשביל בריאות, וכיוצא בזה. והיה החפץ חיים זצ"ל מתרעם ואומר, 'מה קרה היום לבני אדם?! הם לוקחים עני אחד ועושים אותו שליח, ושולחים אותו לעני שני כדי שיבקש על עני שלישי, בשעה שיכולים לפנות ישר אל הגביר העשיר ולבקש ממנו?!' - הרי הם יכולים בעצמם לעמוד ולבקש מהקב"ה שיעזור להם, ולמה הם שולחים אלי שליחים?! וכבר אמרו רבותינו (בראשית רבה נג, יד), 'יפה תפילת החולה על עצמו'.

אלו הם שני הסוגים שיש במצוות התורה. יש את המצוות שיש בהם עונג גשמי ובהם העונג עצמו מהווה זירוז לאדם, ויש מצוות שאין בהם עונג גשמי, ואז מוטל על האדם עצמו לזרז את עצמו בחשיבות וערך המצוה.

במצוות עם עונג גשמי - על האדם להזהר לעשותן לשמה

אמנם, מצד שני, במצוות האלו שיש בהם עונג גשמי, צריך האדם להזהר יותר לעשות אותם לשמה, כדי שלא יימצא שעושה את המצוה בשביל העונג הגשמי. הגמרא אומרת (נזיר כג.): שנים שאכלו פסחיהן, אחד אכל לשמה ואחד אכל את פסחו באכילה גסה, הראשון נקרא צדיק ועליו הכתוב אומר 'ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בס', והשני נקרא רשע ועליו הכתוב אומר 'ורשעים יכשלו בס'. ולכאורה, הלא שניהם אכלו את קרבן הפסח, ואיך זה שהראשון נחשב צדיק והשני נקרא רשע ופושע?! אין זה אלא מפני שלכל אחד היתה מחשבה שונה. הראשון אכל לשם המצוה והיתה לו כוונה טובה, ואלו השני אכל לשם זלילה בעלמא.

נמצא אם כן שהמחשבה קובעת את כל מהות האכילה. וכך היה אומר החפץ חיים זצ"ל, שכל אדם יכול באמצעות מחשבה קלה לקדש את כל מעשיו וכל פעולותיו. ובפרט צריך האדם לקדש את המקומות האלו שיש בהם עונג גשמי, ולהעלותם לשמים. רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו בן איש חי (שנה שניה פרישת בראשית) רמז זאת בדברי רבותינו (פסחים קא.) 'אין קידוש אלא במקום סעודה'. פשט דברי רבותינו הוא שכאשר אדם עושה קידוש בשבת, מיד לאחר מכן הוא צריך לאכול שם את הסעודה, ואם עשה קידוש ולא אכל מיד אלא רק אחרי כמה שעות, לא יצא ידי חובת קידוש, כי הקידוש הוא כחלק מן הסעודה. זה פשט דברי הגמרא, אבל אמר רבינו יוסף חיים, יש כאן גם רמז בדבר. 'אין קידוש' - אם אתה רוצה להתקדש ולהתעלות ממדרגה למדרגה, 'אלא במקום סעודה', המקומות האלו שיש בהם הנאת הגוף, הם אלו המקומות בהם צריך האדם זהירות גדולה יותר להתקדש ולעשות כל פעולותיו לשם שמים, כדי שחלילה לא יעשה את כל המצוה בשביל הנאת הגוף.

נמצא אם כן שבכל סוג מן המצוות יש עבודה אחרת. במצוות האלו שיש בהם עונג גשמי, צריך האדם להזהר יותר שתהיה כוונתו לשם שמים כדי שלא תהיה כל מגמתו רק להנאת גופו, מה שאין כן במצוות שאין בהם עונג גשמי, בדרך כלל אדם עושה אותם לשמה. אך מצד שני במצוות שיש בהם עונג גשמי הרי העונג מזרז ומדרבן אותו לקיום המצוה, ובמצוות שאין בהם הנאה גשמית על האדם לזרז את עצמו יותר ויותר כדי שלא יעשה אותם בהתרשלות וברפיון ידים.

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס

על אחת כמה וכמה שהדברים אמורים במצוות כאלו שלא די בזה שאין בהם הנאה גשמית, אלא עוד יש בהם חסרון כיס, וכמו שאומר רבי שמעון בר יוחאי, 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'. כאשר אדם צריך להוציא ממון מכיסו ולשלם בעבור המצוה, נפתחים לו מעינות החכמה והוא מתחיל לתרץ תירוצים כמו בעלי התוספות, 'יש לומר שמטעם זה אני לא צריך להוציא את הממון', 'ועוד יש לומר שמטעם אחר אני לא מחוייב בזה', וכהנה וכהנה, ובלבד שלא יצטרך להווייל מעות מכיסו. ובמקומות האלו צריכים זירוז כפל כפלים.

מצוות הפסח הם מצוות שצריכות זירוז הרבה, מפני שיש בהם הוצאות הרבה. יש את ההוצאות של קמחא דפסחא, ואדם מתרעם ואומר 'הרי כבר נתתי קמחא דפסחא שנה שעברה ולפני שנתיים, ולמה אתן גם עכשיו? - הרי קיימא לן אינו חוזר וניעור'... ואחרי קמחא דפסחא באים כל מצוות החג וכל הוצאות בני הבית, וכמו שאמרו רבותינו (פסחים קט.) 'במה משמחין', כל אחד לפי מה שהוא. אם תביא לילד הקטן שלך תרנגול צלוי וטרי מתנה לחג, הוא לא יתפעל כלל וכלל, אבל אם תביא לו תרנגול על מקל - סוכריה - הוא ישמח מאד מאד... וכל אחד צריך לחשוב מראש מה ישמח כל אחד מבני הבית שלו, וזו היא אחת המצוות היקרות שיש לנו בימים אלה. הצד השווה שבכל מצוות הפסח, שבכולם יש הוצאה מרובה של ממון, והתפקיד של האדם הוא לזרז את עצמו ולעשות את כל המצוות בשמחה.

הרבה פעמים אדם עושה מצוה, אבל בתוך תוכו הוא שרוי בצער ובהתמרמרות, ולפעמים אתה יכול לשמוע אותו אומר 'מי יתן והיינו פטורים מלעשות את כל זה'. האיש הזה, אפשר לכנות אותו בשם פרעה. מדוע? - כי אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני בשלח רכה) על פרעה, שהוא 'אכל לקח ושלם', וכאותו אחד ששלח את העבד שלו לשוק שיקנה לו משהו לאכול, והלך אותו העבד וקנה לרבו דגים באושים. כעס האדון על העבד ואמר לו, 'זה מה שהבאת לי לאכול? - דגים באושים?! אתן לך עונש'. הציע האדון לעבד 'תבחר לך עונש, או שתלקה מאה מלקיות, או שתפדה את החטא שלך במאה דינרים, או שתאכל בעצמך את הדגים הבאושים'. אמר העבד לעצמו, איך אני אהיה מסוגל ללקות מאה מלקיות?! לא בשבילי. לשלם מאה דינרים?! - כל החסכוניות שלי ילכו עכשיו בשעה קלה. אמר העבד לאדון 'תן לי את הדגים ואוכל אותם'. התחיל לאכול, ואחרי כזית נתקע העבד ואומר לרבו 'אני לא מסוגל להמשיך. תן לי את המלקיות וזהו'. העמיד האדון את העבד והתחיל להלקות אותו. אחרי חמש עשרה מלקיות צעק העבד, 'אני לא יכול להמשיך יותר, ועוד מכה אחת ותצא הנשמה שלי'. אמר לו האדון, אז מה תעשה?! אמר העבד 'אני אשלם'. נמצא שגם אכל את

הדגים הבאשים, גם לקה וגם שילם. גם פרעה היה כך, שיכל להוציא את בני ישראל מארץ מצרים אך התעקש ולא שלח אותם, ולבסוף גם לקה בעשר מכות, גם הוציא ממון רב כמו שכתוב 'וינצלו את מצרים' (ועיין במרות ה' ב'), וגם שחרר את ישראל לנפשם.

כך גם בענינו. כולם מקיימים את המצוות, אך השאלה היא איך הם מקיימים אותם. יש אחד שמקיים את המצוה, טורח עליה ועושה אותה, אך כל הזמן הוא בעצב ובמרמור 'למה אני צריך לעשות את זה', 'זה כל כך קשה לי', וגם אחרי שהוא עשה כבר את המצוה הוא עוד יכול לומר 'חבל שעשיתי את המצוה הזו'. אדם שחושב מחשבה כזו הפסיד את המצוה שלו, כי הוא בגדר של תוהה על הראשונות (כמ"ש הרמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ג), והרי הוא כפרעה שגם אכל, גם לקה וגם שילם. לכן כאשר אתה עושה מצוה, תעשה אותה עם שמחה! בזריזות ובשמחה של מצוה.

לדוגמא, אדם יוצא בבוקר בדרכו אל העבודה, ברכב שלו. הוא נוסע ונעמד ברמזור, ואז הוא מבחין בחבר שלו שעומד בתחנה, וגם הוא צריך להגיע אל אותו מקום שאליו הוא נוסע. מה הוא אומר לעצמו בשניה הראשונה? - 'לא ראיתי כלום'. 'והרי זה גם ספק, מי אמר שגם עכשיו הוא צריך להגיע לאותו מקום, ומספק צריך להחמיר לא לקחת אותו'... הוא ממשיך בנסיעה, אבל אז הוא חושב, 'לא נעים'. הרי אנחנו מכרים והוא ישאל אותי, איך זה שראית אותי עומד בגשם ובקור ולא לקחת אותי? הוא מתחרט וחוזר אל החבר שלו, נעצר על ידו ולוחש לו 'נו, תעלה', כאילו כך שמו של החבר: 'תעלה'... הוא נוסע איתו ביחד, אבל כל הדרך הוא חושב לעצמו ברוגז 'בגללו אני אתעכב קצת מלהגיע לעבודה, חבל שראיתי אותו'... לפעמים הוא חושב את זה בסתר לבו, ולפעמים זה מתפרץ גם החוצה... וזה כל כך חבל. אם לא היית לוקח אותו, מילא. אבל אחרי שכבר לקחת אותו, תקח אותו כמו שצריך! בשמחה וטוב לבב. הרי עכשיו אין שום משמעות למה שאתה חושב, אז למה שלא תקח אותו בשמחה ובסיפוק?! תחשוב על יוקר המצוה הזו של גמילות חסדים.

כך גם במצוות הפסח. אם כבר אתה טורח ומנקה ומצחצח את הבית, קונה לכל בני הבית מתנות ומוציא הוצאות, תעשה את כל המצוות האלו בשמחה ובטוב לבב, למרות ההוצאות הרבות.

הזירזו שזירזה התורה את אהרן ובניו

הוא מה שלמדנו מהפרשה שלנו. למרות שמדברים כאן על אהרן ובניו קדושי עליון, ולמרות שמדובר כאן דוקא בכהנים עליהם אומרת הגמרא (שבת כ.) 'כהנים זריזין הן', עם כל זה גם הם צריכים זירוז, ובפרט במקום כזה שיש בו חסרון כים. גם אנחנו, אף אחד לא יכול להשטט ולומר על עצמו שהוא נקי מן הכל ולא צריך תוספת זירוז, כי על כל אחד מוטלת

החובה להוסיף זירוז על זריזותו, לחזק בקרבנו את יקר ערך המצוות שיש לנו עכשיו, ולעשות אותם בדקדוק ובשמחה.

המפרשים כאן שאלו (עיין שפתי חכמים), למה דוקא כאן באה התורה וזירזה על הדבר ואמרה 'צו את אהרן ואת בניו' - 'אין צו אלא לשון זירוז?! הלא חוץ מקרבן העולה יש לנו קרבנות רבים אחרים, כגון אשם או שלמים וחטאת, ומדוע דווקא בקרבן העולה באה וזירזה התורה?!

ביארו המפרשים, כי בכל הקרבנות, יש חלק מן הבשר שהולך לבעלים או לכהנים, כגון בחטאת או בשלמים. קרבן העולה הוא מיוחד בכך שכולו עולה כליל לה' יתברך, וכולו נשרף ומוקטר לגבוה. מה נשאר לכהן? - רק עור הקרבן. ולכן, במקום זה שאין בו חלק מן הבשר אלא אך ורק העור ויש כאן הרבה חסרון כיס, צריך את הזירוז המיוחד.

אמנם הרמב"ן ז"ל מפרש שמה שהזהירה כאן התורה וזירזה את אהרן ובניו 'צו את אהרן ואת בניו', אין זו אזהרה על קרבן העולה, אלא זה הולך על המשך הפסוקים, מה שאמרה התורה 'זה קרבן אהרן ובניו'. מה זה 'קרבן אהרן ובניו'? - בכל יום ויום היה מקריב הכהן הגדול מנחת חביתין. המנחה הזו היתה קרבן מיוחד של הכהן הגדול, מחציתה קריבה בבוקר ומחציתה בערב. את המנחה הזו היה הכהן צריך להביא מביתו ומכספו שלו, ובהיות ואת המנחה הזו הכהן הגדול צריך להביא בכל יום ויום ומכספו שלו, צריכה התורה לזרז על הדבר. ואפילו שמדובר בכהן גדול, איש רם המעלה, צדיק וחסיד הדבוק בבורא עולם, עם כל זה היות ואדם קרוב אצל ממונו, צריכה התורה להזהיר על זה במיוחד ולזרז על הדבר.

קל וחומר כאשר מבקשים מאדם כסף עבור אחרים. במקרה שעליו התורה דברה, עוד יש לכהן הגדול שייכות עם מנחת החביתין. נכון שזה קרבן שהוא צריך להביא מביתו ועולה לה', אבל סוף סוף זה קרבן מיוחד שלו והוא עצמו הולך ומקריב את זה לפני ה'. אבל כאשר אדם צריך להוציא כסף, והוא לא הולך ומקיים בזה איזו מצוה בעצמו אלא נותן את הכסף לעמלי תורה ולעניים, הדבר קשה לו שבעתים. והיצר תמיד מוצא בזה איזה מקום להתגדר בו ומכניס לאדם מחשבות שיביאו אותו להמנע מלתמוך בעמלי תורה ולהוציא מעות מכיסו, 'נכון שזה חשוב לתת, אבל עכשיו אתה נמצא בשעת דחק, והרי עברה עליך שנה לא קלה והפרנסה לא משהו. חכה עם זה ולכשירחיק לך הדרך תתן בריבית. עכשיו אתה אנוס, ואונס רחמנא פטריה'... אדם אוהב לשמוע את הדיבורים האלו שיחסכו לו כסף, והוא עלול להתפתות להם. כאן צריך את הזירוז שזירזה התורה.

אין אדם נפסד מן המצוות

בספר 'שיחות חיים', שחיבר אחד מהרבנים בבני ברק, יש מאמר שנקרא 'שיחו בכל נפלאותיו', ושם הוא מביא 'שני סיפורים נפלאים שקרו בעת רעידת אדמה במקסיקו'.

רעידת אדמה זה האסון היותר נורא שיכול להיות לאדם, כי בעת רעידת אדמה נשמט הבסיס לאדם. כשאדם הולך הוא מרגיש את רגליו עומדות על הקרקע, יש לו אחיזה ויש לו יציבות. כשהאדמה רועדת הוא רואה איך הדבר שאותו תמיד החשיב לחזק וליציב, האדמה כולה, מזדעזעת ונשמטת תחת רגליו. גם אם לא קורה לאדם שום נזק, זה מהווה בשבילו פחד עצום, כאשר הוא יושב בתוך ביתו ולפתע הוא מוצא את עצמו בתוך אניה, כשהכסאות מתחילות לזוז הנה והנה, התמונות נופלות וכל רגע הוא חושש שהקרקע תשמט תחת רגליו.

קל וחומר אם מדובר ברעידת אדמה חמורה, וכמו שהיה לפני כמה שנים במקסיקו. ועל זה מביא בשיחות חיים את המעשה הבא: "ברעידת האדמה שהיתה במקסיקו, כמאה אלף איש נפגעו, ומתוכם למעלה מעשרים וחמש אלף הרוגים". זה מספר נורא ואיום, שקשה לתפוס אותו. "בחסדי השם יתברך לא נפגע אפילו יהודי אחד, אלא רק הרכוש", ונתקיים בנו הפח נשבר ואנחנו נמלטנו", כי לא יטוש ה' עמו נחלתו לא יעזוב, גם כשקורה מה שקורה,

ג. באבות דרבי נתן (פרק ל"ה) אמרו רבותינו, שמעולם לא הזיקה רעידת אדמה בירושלים. והרחיד"א זצ"ל מביא (חסדי אבות, אבות פ"ה משנה ה') בשם הגאון מהריט"ץ שבירושלים מעולם לא גזרו תענית על רעידת אדמה, כי אפילו אם תהיה רעידת אדמה בירושלים, תפגע רק ברכוש אבל לא בנפשות. זו הבטחה מיוחדת לירושלים שיש בה את השראת השכינה והקדושה ויש עליה שמירה מיוחדת, וגם זקני בעל כף החיים מרמז על זה (א"ח תקע"ו). אבל בשאר המקומות כולם אין הבטחה זו, וכמו שהיה במשך הדורות שהיו רעידות אדמה ונהרגו אלפים ורבבות.

ד. בדורות שלפנים לא היו הבתים בחוץ לארץ עשויים מאבן כמו שנהוג היום, אלא מעץ. אם חלילה היתה נופלת שריפה בעיר ולא היו מצליחים לכבות את האש מבעוד מועד, היתה השריפה מתפשטת במהירות והיתה יכולה לכלות את כל העיר כולה.

פעם אחת היה כזה מאורע ונפלה דליקה באחת הערים בחוצה לארץ באיזה בית, לא הספיקו לכבות את השריפה בזמן ועלתה כל העיר בלהבות. זה מצב נורא, שבתוך רגע קט אדם יוצא נקי מכל נכסיו. כל מה שטרח במשך שנות דור וכל הרכוש שיש לו, ברגע אחד הולך לאיבוד. אין לו בגדים ללבוש ואין לו בית ללון בו, ואי אפשר לתאר את עגמת הנפש ואת התחושה שאוחזת באיש כזה.

כל אנשי העיר התהלכו שם בתוגה, והנה מבחינים הם ביהודי אחד שעומד ומפזז בשירה ובריקודים ברחובה של עיר. התפלאו כולם, 'על מה ולמה הריקודים האלו? וכי יש כאן חתונה?! הלא נשרף ביתך וכל רכושך! אין זה אלא שיחד עם ביתך נשרף גם שכלך...' אבל היהודי השיב להם, 'וכי איך לא אשמח?!' 'הרי עכשיו אני רואה בחוש מה ההבדל ביני לבין השכן הגוי שלי. הוא תלה על הקיר את אלהיו, ועכשיו שנשרף לו הבית נשרפו גם אלהיו, אבל אני? - האלהים שלי חי! נכון שנשרף הבית, אבל מה בכך?! הקב"ה יחזיר לי בית אחר עם שני קומות...' מי שחי באמונה תמימה בבורא עולם יודע שכמו שרכוש הולך, כך הוא גם יחזור.

הקב"ה לא מסיר את ההשגחה המיוחדת שלו מישראל, וכמו שנאמר בפסוק (ישעיה מג, ד): 'ואתן אדם תחתיד', הוא מגן ומסוכך על כל ישראל, ונפגעים האדומיים תחתיהם. וכך היא הנהגתו של הקב"ה, שגם אם ניתנה רשות למדת הדין, אזי 'הפח נשבר', הוא גובה את חובו ברכוש ישראל, 'ואנחנו נמלטנו', את הנפשות הוא מציל. וכמו שאמרו רבותינו על חורבן בית המקדש, שכיילה הקב"ה את חמתו על עצים ואבנים, והציל את הנפשות.

"הייתי במקסיקו ושמעתי ממקור ראשון שני סיפורים נפלאים", מספר הרב, "ואמרתי אעלה זאת על הכתב להראות ולספר השגחת ונפלאות הבורא יתברך גם בתוך מהומה של רעידת אדמה", אשר כמו שהזכרנו, זה הוא מצב נורא ואיום, ואי אפשר לתאר ולשער רגעים כאלו. "ובדור של הסתר פנים גדול ונורא" כמו הדור שלנו, עם כל זה אפשר לראות את השגחת ה' יתברך.

מספר הרב: "יש שם יהודי ירא שמים תמים במעשיו, איש החסד המפורסם במקסיקו רבי עזרא אשכנזי הי"ו. בבית מסחרו בקומה הרביעית אשר באזור המסחרי הרחוק ממרכז העיר, עשה בית כנסת ובית הכנסת אורחים, עבור ראשי ישיבות וסתם משולחים אשר באים שם למשרדים ובתי חרושת לפגוש בנדבנים ולהתרימם. ובכל אזור זה אין נמצא כלל מקום כשר למהדרין לאכול משהו בצהרים, ולכן הקים במקום זה 'הכנסת אורחים' שבו מתאספים בשעה שלוש בצהרים, מתפללים מנחה בבית הכנסת, ויש שם גם ספרים ללמוד לבאים מוקדם, ואוכלים ללא תשלום ארוחת צהרים שבו עומד ומשמש בעל הבית בעצמו, הרי הוא

רק דבר אחד לא חוזר - זמן. החפץ חיים זצ"ל היה אומר, גם אם אדם מחזיר את נשמתו לבוראה אחרי שבעים שנה כשהיא טהורה כמו שנתנה לו, גם אז תהיה עליו תביעה. הלא נתנו לך זמן, ולמה לא נצלת אותו?! אין ספק שזה דבר גדול שהחזרת את הנשמה נקיה וזכה מכל חטא ועוון, אבל למה לא פעלת בזמן היקר מכל יקר וסיגלת לעצמך תורה ומצוות?! לכן אמרו הראשונים 'אין אבדה כאבדת הזמן', כי את הזמן אי אפשר להחזיר.

הרבה פעמים שרים בבקשות על זה שאדם מקפיד על הדמים ולא על הימים, ובסוף הדמים אינם עוזרים והימים אינם חוזרים. אבל לא מספיק לשיר את זה, אלא צריכים גם לקיים את זה. על אדם לדעת שהזמן הוא המצרף הכי יקר שיש, וכל רגע שהולך לאיבוד לא יחזור עוד.

ועכשיו כשאנחנו בימי חודש ניסן, עלינו לדעת שהזמן יקר כפלים. 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה', החודש הזה הוא 'ראשון', הוא החשוב והמעולה בכל מכל כל, ובו עתידין ישראל להגאל. ולכן צריך לנצל בו כל רגע ולא לתת לזמן ללכת לאיבוד, ובפרט על האדם להקדיש את זמנו ולראות שהוא פועל ומסייע לקרב את הגאולה. איך מקרבים את הגאולה? - בלימוד התורה, ובעזרה לעמלי התורה. וכמו שהזכרנו למעלה, 'ביותר צריך האדם לזרז את עצמו במקום שיש בו חסרון כים'.

כבוד רבי עזרא הנ"ל, אשר מתפנה מכל עסקיו עבור מצוה חשובה זו, ומגייס עוד כמה מעובדיו לעזור ולשמש.

וכל יום אוכלים אצלו למעלה מעשרים איש, אכילה ושתיה ברווח כדת וכדין, ומקבל כל אחד ואחד בשמחה עם כל הלב ובסבר פנים יפות, שאין לתאר כלל אושרו ושמחתו בשעה זו שעומד ומשמש ונותן הוראות להביא עוד ועוד. ובשעת הסעודה כל יום אומר ראש ישיבה 'דבר תורה', ואחר כך מברכים ביחד. ונפרד מכל אחד ואחד בחמימות ובתודה רבה על שבאו לאכול ולהתפלל אצלו, ובבקשה גדולה שיבואו גם מחר."

אנחנו צריכים לדעת, שכאשר אדם הופך את הבית שלו לבית של גמילות חסד, או כאשר בונים בבית המסחר בית כנסת או בית הכנסת אורחים עבור אלו שבאים למשרדים להתרים נדיבים, אין לך ביטוח טוב ומועיל מזה.

מספרים על אחד מגדולי הדור שלפנים, רבי נחומק'ה, שהיה ידוע כבעל חסד עצום והיה מסתובב ומכתת את רגליו במסירות נפש כדי לאסוף כסף וליידי לנזקקים - ושמעתי שהחפץ חיים זצ"ל היה נוסע לשמש אותו ולשמוע ממנו הדרכה בנושאים האלו - שיום אחד הגיע לבית של אחד מהעשירים, וביקש ממנו שיתן לו כסף עבור העניים. אמר רבי נחומק'ה לעשיר, 'דע לך שכל העושר שקבלת משמים קבלת בתור גבאי. אם רואים בשמים שאתה נותן משלך לעניים, אזי ממילא יתקיים בך מה שכתב בעל הטורים על המילה 'ונתנו' (שמות ל, יב) שהיא נקראת מימין לשמאל ומשמאל לימין, לרמוז שאם אתה נותן אתה מקבל בחזרה. אבל אם רואים בשמים שאתה כמו 'עכברא דשכיב אדינריה' (סנהדרין כט:), לא נותן כלום ושומר את הכל לעצמך, מבינים שאתה לא עושה את תפקידך נאמנה ולוקחים ממך את כל העושר ומעבירים אותו לאחרים. ומכיון שאתה כגבאי צדקה, ויש כאן כל כך הרבה יתומים ואלמנות שמשוועים לפת לחם, אבקש ממך שתתן לי סכום נאה לצדקה'.

אמר אותו עשיר לרבי נחומק'ה, 'אומר לך את האמת. בדיוק עכשיו תכנתי לצאת מהבית ולנסוע לעיר ורשה, כדי לעשות שם ביטוח לכל העסקים שלי, שיבטח ויגן עלי במקרה של שריפה או גניבה. לעשות ביטוח זה לא דבר זול, וכמו שידוע הענין הזה, שאלו שעושים ביטוח מפני הגנבים הם בעצמם הגנבים... אם אתה תבטיח לי שלא יהיו שריפות וגניבות בתוך ביתי ובתוך בתי המסחר שלי, אתן לך את כל הסכום הגדול הזה שחשבתי לתת בעבור הביטוח'.

ישב רבי נחומק'ה ושתק, כשהוא חושב על ההצעה הזו של העשיר לקחת את הסכום הגדול הזה בתמורה לביטוח. אחר זמן, אמר לו רבי נחומק'ה, 'מקובל עלי'. 'היות ויש כאן עניים שזקוקים וצריכים את הכסף, תן לי את הכסף הזה שחשבת לתת בעבור הביטוח, ואני מבטיח לך שלא יהיה לך שום נזק, לא על ידי שריפות ולא באמצעות גנבים'.

וכך היה. העשיר נתן לו את הסכום, ורבי נחומק'ה נתן לו את ההבטחה. ובכל שנה ושנה היה העשיר מגיע אל רבי נחומק'ה, נותן לו את הסכום הזה בשביל העניים, ורבי נחומק'ה מצידו נותן לו את הבטחתו שלא יקרה לו שום נזק. וכך היה במשך כל שנות חייו של רבי נחומק'ה, ובכל השנים האלה לא היה שום פגע רע בעסקי העשיר, לא נפלה בנכסיו דליקה ולא חתרו גנבים לנכסיו. מדוע? - כיון שיש ביטוח. מצות **הצדקה עצמה** הגנה והצילה על כל נכסיו.

זה מה שעשה אותו יהודי במקסימו. הוא לקח לעצמו את הביטוח היותר טוב - בנה בית כנסת ובית הכנסת אורחים במקום המסחר שלו. ולא די בזה, אלא שקיבל את האורחים בטוב לב. יש אחד שמזמין אורח לאכול אצלו, ובסוף הוא עצמו אוכל את האורח... מסתכל עליו במבטים דוקרים, גוער ונוזף בו על כל ענין שלא מוצא חן בעיניו וכדומה. רבי עזרא הצדיק הזה, לא די שהיה עוצר את כל העיסוקים שלו והופך להיות מלצר עבור האורחים, אלא היה עושה את זה גם בשמחה, מודה לכל אחד שהגיע וביקש ממנו שיבוא למחרת שוב.

"וראה זה הפלא ופלא", מספר הרב, "בשעת רעידת האדמה נפלו והתמוטטו כל הבנינים בסביבתו, ובבנין שלו התמוטט ונפל רק עד הקומה הרביעית. ומהקומה הרביעית שבה נמצאים בית הכנסת ובית הכנסת האורחים, נשאר עומדת על תילו". זה דבר שקשה לתפוס, איך יכול להיות שדווקא בחלק התחתון, בשלושת הקומות הראשונות, הכל נחסר ונפחת, ואילו מהקומה הרביעית הכל נשאר עומד על מכונו. "כולם ראו בזה השגחה פרטית שהקב"ה שמר במיוחד על הקומה הזו, לפי שהיא קומה שיש בה בית כנסת ובית הכנסת אורחים, קומה של חסד, שלא יפגע. וענו כולם ואמרו: 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו', נס גדול וגלוי הפלא ופלא".

אי אפשר לפרש דבר כזה על פי השכל. ומדוע התרחש נס עצום שכזה? - כי כאשר אדם הולך ומסייע כל כך לתורה, מעמיד בית מדרש ובית כנסת, וגומל חסדים באופן נעלה שכזה - זה הביטוח המוצלח וההגנה המעולה ביותר. אם תבוא ותציע לאדם להאכיל עשרים אנשים בכל יום, הוא מיד יחוויר ויבקש ממך שתביא לו חמצן... זו היא מצוה של חסרון כים, ולא קל לאדם להפרד בכל יום מסכומים כאלו. אבל הוא היה עושה את זה בכל יום ויום בשמחה ובטוב לבב, ועוד היה מבקש מכל אחד שיחזור שוב למחרת, ולכן זכה לשמירה מיוחדת מה' יתברך.

עוד מספר הרב, "סיפור דומה קרה ליהודי יקר משם, שנדב סכום כסף להיות נציב יום באחת הישיבות בארץ ישראל". 'נציב יום' הכוונה היא שאדם לוקח על עצמו לשלם את כל ההוצאות שיצאו באותו היום. "כששאלו אותו איזה יום הוא לוקח על עצמו, הוא

בחר ביום פלוני. שאלתי אותו למה הוא רוצה דווקא את יום פלוני, והוא הסביר שהיום הזה הוא היום שבו הוא מתעתד לפתוח את בית המסחר שלו, והוא רוצה לזכות בלימוד התורה של יום זה, שיעמוד לו לזכות ולהצלחה בפרנסה.

ביום הזה שפתח את מסחרו ושבו קנה יום לימוד תורה בישיבה, בו ביום קרה גם כן רעידת האדמה במקסיקו. בנינים גדולים נפלו בתוך כמה דקות כמו בניני קלפים, וגם בנינו נפל, אבל רק עד הקומה של בית מסחרו, כמו בסיפור הקודם. מדוע? - "מכיון שזכות התורה שהיתה לו ביום זה עמדה לו להציל גם את רכושו. כח התורה עצום להגן ולהציל את האדם.

המבין יכול לראות קצת במעשים אלו את כח התורה ואת כח החסד. והשמירה הזו שמביאה המצוה לאדם לא מגרעת משכרו כלום, שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין ט:), וכל שכר המצוה והפירות ופירי הפירות שמורים לו לחיי העולם הבא, וכמו שאומרת הגמרא (בבא בתרא יא.) על מונבו המלך שעמד ובזבז את כל האוצרות שהיו לו לצדקות ולחסדים. הגיעו בני המשפחה והתרעמו עליו ואמרו לו, 'מה אתה עושה, הלא אביך וזקניך וכל אבותיך יצאו למלחמות וערכו מערכות והכניסו את עצמם לסכנת נפשות כדי להביא שלל, ושמרו את כל העושר הזה במרתפים שיעמדו לדורות, ואתה הולך ומפקיר את הכל'?! אמר להם מונבו המלך, 'אבותי גנזו את כל האוצרות במרתפים של בשר ודם שיכולים לשלוט בהם ידים זרות, אבל אני גונז את האוצרות במקום הכי בטוח, בשמי שמים, שם אין ידי זרות שולטות'.

ואמנם שכר מצוה בהאי עלמא ליכא וכל השכר שמור עם האדם לעולם הבא, אבל יחד עם זאת המצוות מביאות עמם הגנה וביטוח לאדם.

מאי נפקא מינה לנו בכל הסיפורים האלו? מלבד חיזוק האמונה בהשגחת ה' יתברך, עלינו להוציא מכאן חיזוק לאותם המצוות הצריכות חיזוק. כשמגיעות לאדם מצוות שיש בהם חסרון כים ובהם היצר מוצא פתח להתגדר בו, על האדם לדחות אותו ועליו להיות רגוע ושאנן שלא יגרע ולא יפסד מאומה מהמצוות האלו, ואדרבה, כל המעות שמוציא על המצוות האלו ישלמו לו בכפל כפלים, בזה ובבא.

הכתוב אומר (הושע י, יב) 'זרעו לכם לצדקה', הצדקה היא כמו זריעה. למה? - כי כמו שמי שלא מבין דבר בזריעה עומד משתומם ומתפלא על אלו שהולכים וזורעים חטים באדמה, 'למה הם לוקחים חטים טובות ובריאות שאפשר לטחון אותם ולהוציא מהם מאפים משובחים, וזורקים אותם בשדה?!' ודאי התבלבלה דעתם... אך מי שיודע מהי מלאכת הזריעה יודע היטב שהוא זה שהתבלבלה דעתו, כי על ידי מעט החיטים שהוא לוקח וזורע, צומח שדה ענק שמניב יכול נפלא. כך זה גם כן הצדקה. מי שלא מבין חושב לעצמו 'איזה

טיפש זה, שלוקח את הכסף שכל כך טרח ויגע בשבילו, ומפזר אותו לכולם?! אבל המבין מבין ש'זרעו לכם לצדקה' - וקצרו לפי חסד', אתה הולך וזורע קצת צדקה, ומה שיוצא וגודל מזה לדורי דורות אי אפשר לתאר ולשער.

אי אפשר לעולם בלא תורה

על הפסוק שלנו 'וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה', כותב הבעל הטורים: 'סופי תיבות תורה, צווה אותם שיעסקו בתורה'. 'זאת תורת העולה' - היא העולה, 'לומר כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. הקרבנות נקראים 'אשה', מלשון אש, שהקרבנות עולים באש, והתורה נקראת אש שנאמר הלא כה דברי כאש, מימינו אש דת למו, 'דת למו' זה אותיות 'תלמוד', כיון שאת התלמוד צריכים ללמוד כמו אש, ביגיעה ובעמל מפרך. הקרבנות נקראים לחם שנאמר 'את קרבני לחמי', והתורה נקראת לחם כמו שכתוב 'לכו לחמו בלחמי'. כשם שאי אפשר לעולם בלא לחם כך אי אפשר לעולם בלא תורה.

בגמרא (ביצה כה:) אמרו רבותינו, שיש כמה מיני עזים בעולם. יש את העז שבחיות, והוא הכלב. יש את העז בבהמות, וזה הוא העז. יש את העז של העופות - התרנגול, ויש את העז באומות - ישראל. ואומרת הגמרא שאלמלי התורה שנתנה באש, 'אש דת למו', אף אחד לא היה יכול לעמוד בפניהם.

הגאון האדיר רבי מרדכי בנט זצוק"ל היה מגדולי רבותינו לפני כמאה ושבעים שנה. הוא למד באחת הישיבות בחוץ לארץ, ישיבה עם כמה עשרות של תלמידים מובחרים שלמדו ביגיעה עצומה ובשקידה, ושם שימש כתלמידו וכיד ימינו של ראש הישיבה הגאון רבי שמואל מניקלשבורג זצ"ל. הישיבה היתה לצנינים בעיני המשכילים שהיו באותה העיר ואשר הרימו ראש באותו הזמן. מקום של תורה משפיע על כל הסביבה, ואדם שמתגורר בעיר שיש בה ישיבה ותורה סופג הרבה קדושה, והרבה מדעות המינות והאפיקורסות שמסתובבים ברחוב נדחים ממנו. לכן המשכילים חפשו וטכסו כל הזמן איזו תחבולה כדי לפגוע בישיבה.

ה. וכך אמר ראש ישיבת חברון הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שזה דבר שאפשר לראות בחוש שכל מקום שהיתה בו תורה, התורה השפיעה והועילה לכולם, ואפילו לאומות העולם. שהרי אם תצא ותבדוק, תראה שבכל המקומות שהגיעו ישראל ועסקו בתורה, כמו בארץ ישראל ושאר ארצות אירופה, הפסיקו אומות העולם להשתחוות לעץ ואבן. אך במקומות שלא היו בהם מרכזי תורה, כגון במזרח הרחוק, עד הרגע הזה ועד בכלל עדיין יש שם עובדי אלילים באופנים וצורות שאי אפשר להעלות על הדעת, ויש שם כתות שלימות שמשתחוים ומודים לפרה, לחמור או לתרנגול... וזה דבר שקשה להבין,

בסוף חשבו על רעיון. שלחו המשכילים משלחת אל המלך, ואמרו לו 'איך אתה מאפשר לבחורים האלו שישבו וילמדו כל היום תורה, כאשר אינם תורמים כלום למדינה?! הם לא עובדים, לא הולכים לצבא ולא מעניינים אותם חוקי המלך, ובשביל מה אתה צריך אותם?! למלך אין שווה להניחם'. כמו הטענות שטוענים גם היום על עמלי התורה. המלך שמע את הדברים, וביחד עם איזה 'בקשיש' גדול שהוסיפו לו, עשו הדברים רושם בלבם. הוא התחיל חושב, 'מה באמת יוצא לי מזה שהם יושבים ולומדים בספרים שלהם כל היום?! אני שאני מלך, בקושי יודע לקרוא ולכתוב, הם - בשביל מה צריכים לקרוא כל היום? - שילכו לעבוד'. שלח המלך אגרת לישיבה, שבה הוא מודיע להם שעליהם לסגור את הישיבה ולפזר את התלמידים.

בשקיבל ראש הישיבה רבי שמואל מניקלשבורג זצ"ל את ההודעה הזו, חשכו עיניו. הרי התורה היא מושוש חיינו, ובלי ישיבות ומרכזי תורה אין חיים לישראל, כמו שאמר (ברכות סא:) רבי עקיבא לפפוס שהתורה בשבילנו היא כמו מים לדגים, ובלא התורה שהיא מקור חיינו ברגע אחד אנו אבודים. דאג רבי שמואל מאד מאד, עד שטיכס עצה לשלוח גם כן משלחת אל המלך, אולי יצליחו לשכנע את המלך שלא לסגור את הישיבה.

את מי שלח רבי שמואל מניקלשבורג אל המלך? - את רבי מרדכי בנט, שלימים היה מגדולי גדולי דורו, ואף הגאון בעל החתם סופר זצ"ל היה כותב אליו בהתבטלות עצומה ובכבוד גדול. רבי מרדכי בנט הלך אל המלך כדי להעביר את רוע הגזירה, וכל תלמידי הישיבה עמדו בתפילות ובתחנונים לפני ה' יתברך שיסייע בידו. הגיע רבי מרדכי אל המלך ואמר לו, 'אדוני המלך, אתה ציוית לסגור את הישיבה מפני שהתפלאות מה צורך יש בה ומה תועלת יוצא

איך זה שאנשים שהם ברי דעת בשאר הדברים, בנקודה הזו הם משוגעים גמורים ועובדים לעצים ואבנים?! אך זהו ההסבר. מקום שיש בו תורה זה משפיע על כולם, ומקום שאין בו תורה, גם אומות העולם יורדים פלאים.

כך גם בארצות אפריקה שכלל הידוע לא היו שם מרכזי תורה, עד היום הזה אומות העולם שם עובדי עץ ואבן ואוכלים איש את רעהו, ועדיין הם בגדר שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פנ"א ע"ש) ש'מגדר קוף יצאו ולכלל אדם לא הגיעו'... וכל זה למה? - כי לא היתה שם תורה.

כל זה באומות העולם, שגם הם מושפעים מכח התורה. על אחת כמה וכמה יהודים זרע אברהם יצחק ויעקב, שיש להם זיקה לתורה ועמדו כולם על הר סיני וקבלו את התורה, ולכל אחד מישראל יש חלק בתורה וכמו שרמזו הקדמונים (הבוא בפני יהושע קידושין ל' א') בתיבת ישראל - יש ששים רבוא אותיות לתורה כי לכל אחד ואחד מישראל יש שייכות וחביבור לתורה, ודאי שהם מושפעים מאד ממקום של תורה.

ממנה. דע לך אדוני המלך, שלך בעצמך יש תועלת גדולה מהישיבה, וכדאי לך באופן אישי לדאוג שהישיבה תמשיך לפעול ולהתקיים'. המלך תמה על הדברים, 'למה כדאי לי לקיים את הישיבה? אני לא רואה מהם שום תועלת'.

אמר לו רבי מרדכי בנט, 'תראה אדוני המלך. הגמרא אומרת שישראל הם עזים שבאומות וכך אנחנו גם רואים במציאות, ואלמלי התלמוד שהם לומדים, אין שום אומה יכולה לעמוד מפניהם. עכשיו תעשה אתה את החשבון, אם תסגור את הישיבה, מה יעשו תלמידי הישיבה ועמלי התורה?! לא יעסקו בתורה, וממילא יוציאו את העזות שלהם מן הכח אל הפועל, ואולי ביום מן הימים יסלקו אותך מהמלוכה. לכן טובתך היא שימשיכו לעסוק בתורה'.

הדברים בדוקים ומנוסים. מאז ומעולם כל אלו שעזבו את הישיבה, הפכו להיות מחרחררי הריב והמדון בכל מקום והיו הם אלו שעשו את המהפכות. בשנת תרע"ז בזמן שהיו המהפכות הגדולות ברוסיה ז"ל, אלו שהובילו וארגנו את כל המחאות ואת כל המרידות היו יהודים שעזבו את מקור המים החיים, התורה הקדושה. כך הם ישראל, שאם אין להם את ה'אש דת למו', את התורה, אין מה שיעצור את העזות שלהם, ואין מי שיכול לעמוד בפניהם.

כך שכנע רבי מרדכי בנט את המלך, ואכן הדברים עשו פרי לטובה. המלך קיבל את הדברים ואמר, לא די שלא אסגור את הישיבה, אלא עוד אוסיף לעזור ולתמוך בה. שהרי הישיבה עוזרת לשמור על השלטון שלי.

אם אדם לא יהיה דבוק בתורה בהכרח שהוא יהיה דבוק בדברים אחרים, ואז יבוא חורבן לעולם. הוא שאמר בעל הטורים, 'הקרבנות נקראים אשה והתורה נקראת אש', 'מימינו אש דת למו'. וכמו שהזכרנו 'אש דת למו' הם אותיות תלמוד, וכבר כתב רש"י במסכת ברכות (יא:) שהתלמוד בבלי הוא עיקר התורה, ואמרו רבותינו (גיטין ס:) שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבעל פה. גם אומות העולם ידעו תמיד שהדבר שמעמיד את ישראל הוא התלמוד, ולכן כל הגזירות שהיו בכל הדורות לא היו אלא על התלמוד. בתורה שבכתב לא נגעו, ואדרבה, כבר בזמן תלמי המלך תרגמו אותו לשבעים לשון, ומאז ועד עתה תרגמו את התנ"ך לכל השפות, למעלה משבע מאות לשונות (כך שמעת). אבל על התורה שבעל פה? - קדשו הגויים מלחמה!

ו. לכן כשהנאצים הארורים ימש"ו רצו לתפוס את הגאון מטשעבין זצ"ל ופרסמו את התמונה שלו בעיתונים עם הבטחה לפרס כספי לכל מי שיעזור למצוא אותו, כתבו מתחת לתמונה שלו 'גדול התלמודיים בדורנו'.

עכשיו שאנחנו נמצאים בחודש ניסן, חודש הגאולה, עלינו לחזק את הברית שכרת אתנו הקב"ה על התורה שבעל פה, ובזכות זה נקרב את הגאולה. איך נחזק את הברית הזו? - בשני האופנים. גם מצד שכל אחד צריך שתהיה לו קביעות בלימוד ובעסק התורה, ובפרט וביחוד בתלמוד בבלי, כל אחד כפי מה שהוא. ואמנם בהתחלה הלימוד הוא קשה, אבל לאחר זמן יערב הלימוד לאדם ואדרבה, יהפוך להיות משוש חייו. ומי שיתמיד בזה, עם הזמן יעלה ויתעלה ואף יוכל לחדש חידושים בתורה, כמו שאנחנו רואים בעינינו, לפי שלכל אחד יש חלק ונחלה בתורה. וגם מצד התמיכה והעזרה לעמלי התורה, אף על פי שיש בזה חסרון כיס, וכמו שהזכרנו, וה' יהיה בעזרנו.

חידו"ת פרשת צו

א. בענין שיעור תרומת הדשן

ויקרא (ו' ג'): "ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו, והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח, ושמו אצל המזבח", וזו מצות הרמת הדשן.

ובמסכת יומא (כ"ד א'): "בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה, מתרומת מעשר ילפינן לה, או מתרומת מדין ילפינן לה. תא שמע דתני רבי חייא נאמר כאן והרים, ונאמר להלן והרים, מה להלן בקומצו, אף כאן בקומצו".

ופירש רש"י: "מתרומת מעשר ילפינן לה, דהא והרים כתיב, לשון והרמותם ממנו והוא באומד אחד מעשרה בדשן המערכה: או מתרומת מדין, דכתיב והרמות מכס לה' וגו' אחד נפש מחמש המאות: תא שמע, דמהרמת קומץ ילפינן לה, לא יפחות מאומד מלא הקומץ, ואם רצה להוסיף יוסיף, דהא ליכא למימר דווקא קאמר, דהא לא אפשר לפשוט ברמץ גחלים רותחות ידיו לקמוץ".

ואדונינו הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות תמידין ומוספין (פ"ב ה"י) כה כתב: "הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה, שנאמר והרים את הדשן, והיא עבודה מעבודות כהונה וכו', כיצד תורמין מי שזכה לתרום וכו' נוטל את המחתה ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים אילך ואילך, וחיתה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ וכו', וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים וכו', וחיתה זו שחתה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום".

ולכאורה יש להבין מדוע זה לא זכר הרמב"ם ז"ל את **שיעור** תרומת הדשן, שהרי תלמודא פשט דשיעור תרומת הדשן בקומץ וכנ"ל, והרמב"ם לא הזכיר לזה, וראיתי שכבר הרגיש בזה המשנה למלך ז"ל שם והניח בתימה, ועיין בספר המפתח שם.

וראיתי לגאון המובהק רבי שלמה הכהן ז"ל מווילנא בהגהות חשק שלמה ליומא (כ"ב א') שכה כתב: "ויש לומר דאולי היה קשה לרמב"ם אמאי לא חשיב נמי תרומת הדשן במתניתין דמנחות (ק"ו א') בהדי חמשה דברים דבעינן מלא הקומץ, והוי ליה למתני ששה קומצין הן, ואם רבי לא שנאה רבי חייא מניין לו. והדבר צ"ע ויבואר במקום אחר אי"ה" עכ"ל.

ועם שאיני כדאי כלל, בעניותי לא זכיתי להבין דברות קדשו ז"ל, חדא אף לו יהיבנא ליה למר דאכן הכי מוכח מההיא משנה דמנחות דתרומת הדשן אינה בכזית, הדבר מתמיה טובא, כי נמצא "שהחכים הרמב"ם ז"ל מרבותינו חכמי התלמוד" (לשון השאגת אריה סימן א'), דתלמודא הכא שביק להביא **משנה** ערוכה, והביא לפשוט הספק מדברי **בריייתא** דרבי חייא, ואילו הרמב"ם ז"ל עין קדשו ראתה גם למשנה דמנחות, וסמך על המשנה ודחה מכוחה לסוגיא דיומא דפשטה מבריייתא דרבי חייא, והיתכן כגון דא, אתמהא.

ותו נעלם ממני ואיני מבין מה מוכח ואיך מוכח מהמשנה דמנחות דתרומת הדשן אינה בקומץ, שהרי כך שנינו במשנה דמנחות שם: "חמשה קמצים הם, האומר עלי לבונה לא יפחות מקומץ, המנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה, המעלה את הקומץ בחוץ חייב, שני בזיכין טעונין שני קמצים".

הרי מבואר באר היטב דהתנא נקיט הלכתא דקומץ גבי הלכות מנחה, ומה היה לו לשנות בהדיהו קומץ תרומת הדשן, ומאי שאטייה הכא, ולפיכך איך יש הוה אמינא לומר דהוה ליה למיתני ששה קומצין הן, אתמהא.

סוף דבר דברות קדשו של הגאון רבי שלמה הכהן זצ"ל נשגבו ממני, ואולי זהו מה שסיים בסוף דבריו: "והדבר צ"ע ויבואר במקום אחר אי"ה", כי הרגיש במה שכתבנו, ואיני יודע היכן ה"מקום האחר", ובודאי שם ביאר הדברים באר היטב כדרכו הטובה זיע"א.

ב. בענין שלא יתפרסמו החוטאים

ויקרא (ו' י"ח): "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר, זאת תורת החטאת, במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, לפני ה', קדש קדשים היא".

וכתב רבינו בחי ז"ל בביאורו לתורה שם: "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, והעולה שחיתתה בצפון, והיא באה על הרהור הלב, וכדי שלא יבוש החוטא הזהיר הכתוב כי קרבן חטאת הבא על חטא המעשה, שישחט באותו מקום עצמו שהעולה נשחטת, כדי שלא ירגישו בני אדם בזה שמביא קרבנו אם חטא בהרהור או במעשה".

ומקור דברי רבינו בחי ז"ל במדרש ויקרא רבה (פל"ב ס"ו): "אמר ריש לקיש במקום אשר תשחט את העולה תשחט החטאת, כל כך למה כדי שלא יתפרסמו החטאים", וכן הוא בירושלמי יבמות (פ"ח ה"ג דמ"ט ע"ב), וסוטה (פ"ח ה"ט דט"ל ע"א), וקידושין (פ"ד סה"א דמ"ג ע"ב), ובמדרש ויקרא רבה (פל"ב סימן ו') ע"ש.

סוטה (ל"ב ב'): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מפני מה תיקנו תפילה בלחש, שלא לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה. ולא והא איכא דמים, דם חטאת למעלה, ודם עולה למטה, התם כהן הוא דידע. והאיכא חטאת נקבה, עולה זכר. התם מיכסיא באליה. תינח כבשה שעירה מאי איכא למימר, התם איהו דקא מיכסיף נפשיה דאיבעי ליה לאיתויי כבשה וקא מייתי שעירה".

ופירש רש"י ז"ל: "והאיכא כו', כלומר והרי יש סימנים אחרים להכירה: למעלה מחוט הסיקרא, דכתיב על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, והוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא, וכן שאר כל הדמים: התם כהן, לחודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בשת בכך: מכסיא, הנקבות של נקבה: באליה, בזנב ולא ניכר: שעירה מאי איכא למימר, שאין לה זנב וניכר הנקבות: דאיבעי ליה לאיתויי כבשה אם היה לו בושת, שהרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה חוץ מחטאת עבודה זרה שכתוב בה עז בת שנתה: התם נייתי וניכסיף, הטיל עליו הכתוב שיתבייש שתהא לו כפרה מעונש גדול כזה".

וראיתי בספר כלי יקר ויקרא (שם) שכה כתב: "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, המפרשים אמרו כדי לכסות על החוטאים, כי יאמרו שעולה הוא מקריב, וזה טעם חלוש, שהרי על כל פנים נגלה עונו כשיראו שאינו מקריבו כליל לעולה, ועוד שהרי העולה זכר וחטאת נקיבה".

והנה מה שכתב הכלי יקר משם "המפרשים", בודאי אצלי שכוונתו לדברי רבינו בחיי ז"ל הנ"ל, שהיה ספרו לפניו ומזכירו בשמו הרבה מאוד פעמים כמו שם (ד' ב'), ויש מקומות שמזכירו בסתם ולא בשמו המפורש וכותב "כתבו המפרשים" כמו בכלי יקר שמות (א' א') "כתבו המפרשים" והם דברי רבינו בחיי בביאורו לתורה שם, עיין ותווכח.

אבל בעניוטי אני מבין דבריו ז"ל, והרי דברי רבינו בחיי ז"ל כאן הן הם דברות רבותינו ז"ל בבבלי ובירושלמי ובמדרש בהרבה מקומות וכנ"ל, ואיך אפשר להתבטא ולהוציא בלשון "וזה טעם חלוש", אתמהא ואתמהא.

ובבר כתבתי בחיבורי הנכחי (לויקרא י"א א' ובהערה שם) שהתבוננתי וראיתי דרך לימודי בספר היקר "כלי יקר", שכמה וכמה פעמים מביא דברי המפרשים רש"י ורמב"ן וכו', ותמה עליהם ודוחה דבריהם, ולפעמים גם מתבטא בלשון חריפה ותקיפה, אבל הדבר תמוה כי למעשה דברי רבותינו המפרשים אינם אלא העתקת דברות חכמינו ז"ל בתלמודים ובמדרשים, ולא ידעתי מה לו עמם, והבאתי שם דוגמאות, וכזאת הראיתי גם בחיבורי יגדיל תורה ח"א (סימן ו') עיין שם. **ומה** שהקשה הכלי יקר ז"ל שעולה כליל וחטאת הרי נאכלת, על זה יש לומר תירוץ הבבלי התם, כהן הוא דידע, וכנ"ל.

ובן מה שהקשה הכלי יקר ז"ל שהעולה זכר והחטאת נקיבה, גם זה תמוה, שהרי היא שאלת התלמוד, ותירצו דמיכסיא באליה כנ"ל.

ובפירוש התורה לרבינו אלעזר מגרמייזא בעל הרוקח ז"ל ויקרא (ד' כ"ד דף רי"א) כתוב: "במקום אשר ישחט את העולה, שלא לביישו, חציף עלי מאן דמפרש חטאיה", ומקור הדברים כנ"ל ועיין סוטה (שם, וח' א') עיין שם.

אלא שאני מבין כי שם (פסוק כ"א דף ר"י) כתב בעל הרוקח ז"ל: "ושרף אותו כאשר שרף הפר הראשון, במדרש תדשא, למה גזר הקב"ה לשרוף את פר החטאת של כהן גדול בפרהסיא חוץ למחנה, אלא רצה הקב"ה ללמד שלא יהיה האדם מתבייש להתוודות חטאתו לפניו, שהרי כהן גדול לא נתבייש ממנו, שכן כתוב והתוודה אשר חטא, לפי שהיודי הוא כפרת החטא, מכסה פשעיו לא יצליח", ולכאורה הם תרתי דסתרי כמובן, ועיין באריכות במנחת חינוך (מצוה שס"ד אות י"ב) ודוק.

ויתכן ליישב על פי דברי הרמב"ן ז"ל בביאורו לתורה ויקרא (ד' ב') שכתב: "ולא הזכיר בחטאת כהן המשיח "וכפר עליו ונסלח לו", כאשר הזכיר בשאר החוטאים בקהל ובנשיא ובהדיוט, אולי לרוב מעלתו לא יתכפר ונסלח לו לגמרי עד שיתפלל ויתחנן לאלהיו כי מלאך ה' צבאות הוא, וצריך להיותו נקי וטהר ידיים".

ולבן אמרה תורה שהכהן הגדול יקריב קרבנו בפרהסיא מחוץ למחנה, כדי שלפי רוב מעלתו יתכפר לו בבושתו ונסלח לו לגמרי וכנ"ל.

וזו לשון רבינו בחיי ז"ל ויקרא שם: "אם הכהן המשיח יחטא, סדר החוטאים המביאים קרבן שבפרשה הם, כהן גדול, והסנהדרין ומלך ישראל, ואחר כך המון העם. ורצה להתחיל מן הכהן שהוא האדם הגדול ומלאך ה' צבאות הוא, וממנו יראו וכך יעשו כל ישראל שיזהרו לשוב בתשובה, כי מתוך שיראוהו שהמזהיר שבהם הכהן הוא הראש מביא קרבן על חטאו, הכל יראו ויקחו מוסר וילמדו ממנו קל וחומר, אם הקב"ה מכפר למי שהוא קרוב אליו שלא היה ראוי לחטוא, אף כי יכפר בעד שאר העם, כי מהידוע כי לפי מעלת האדם יכבד פשעו, ועל זה אמר שלמה ע"ה כי ברוב חכמה רוב כעס, לפי מה שהוא יותר חכם וצדיק יכבד כעס חטאו ושגיאתו אצל הקב"ה, והראיה ממש רבינו ע"ה" עכ"ל. [ובענין ברוח חכמה רוב כעס עיין מה שכתבתי בס"ד בחיבורי מנוחת שלום ח"ג (סימן נ) וצרף לכאן].

ולפי דרכו ז"ל יש לומר שלכן אמרה תורה שהכהן הגדול יקריב קרבנו בפרהסיא מחוץ למחנה, "כי מתוך שיראוהו שהמזהיר שבהם הכהן הוא הראש מביא קרבן על חטאו, הכל יראו ויקחו מוסר וילמדו ממנו קל וחומר", והן הם דברי רבי פינחס בן יאיר במדרש תדשא ודוק.

וגוף הענין נתבאר עוד בס"ד בחיבורי הנכחי (לויקרא ד' כ"ז) עיין שם וצרף לכאן.

* * *

לעיל הבאתי דברי ריש לקיש במדרש ויקרא רבה שאמר: "במקום אשר תשחט את העולה תשחט החטאת, כל כך למה כדי שלא יתפרסמו החוטאים", ויש להקשות דריש לקיש לכאורה סותר דברי עצמו במדרש ויקרא רבה (פכ"ג ס"ב): "אמר ריש לקיש הנואף הזה יושב ומשמר אימתי נשף בא אימתי ערב בא שנאמר בנשף בערב יום, והוא אינו יודע שיושב בסתרו של עולם זה הקב"ה צר כל קטורין שלו בדמותו בשביל לפרסמו", הרי שהשי"ת אכן מפרסם עושי עבירה.

אבל לא קשיא מידי, חדא דיש לומר דרק גבי עון "עריות" מפרסם הכתוב לחוטא כי הרבה קלקולים יוצאים מעון זה ובעי פרסום עיין (סוטה ל"ו ב') ורש"י שם, ומדרש במדבר רבה (פ"ט ס"א): "הנואף והנואפת רוצים שלא תתעבר אלא שיעשו תאותן בלבד, והקב"ה מפרסמן בעולם, כדי שידעו הבריות ויאמרו פנים של זה הם פני הנואף שצר צורת העובר בדמות הנואף, ולפיכך נקרא זמה לפי שהן כופרין שניהם ואומרים לא עברנו עבירה, והבריות אומרים אם כן זה מהו. ולא תאמר בזמן שהיא מתעברת מן הנואף אותה שעה דומה צורת הולד לצורת הנואף אלא אפילו היא מעוברת מבעלה ובא עליה הנואף הקב"ה מהפך צורת הולד לצורת הנואף", ושם במדרש אמרו שהמוליד ממזר גורם לו קלקולים עצומים עד שיעבור על עשרת הדברות עיין שם באריכות, ולפיכך יש לפרסמו ודוק.

והיותר נראה הוא שאכן השי"ת דואג שלא יתפרסמו החוטאים, במה דברים אמורים כשרצונו לחזור בתשובה, ולכן כשמביא חטאת מקריבים אותה במקום העולה לכסות עליו וכנ"ל,

אבל במי שעומד במרדו ומחכה ומצפה לעבור עבירות נגד בוראו כאותו נואף המחכה לנשף ערב, אין אנחנו חוששין לכבודו כלל ועיקר, ומפרסמים אותו קבל עם ועדה ודוק.

ודע כי בספר שם משמואל פרשת צו (מאמרי צו ושבת הגדול שנת תרע"א) כה כתב: "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. תלה הכתוב חטאת לשחיטת צפון בעולה, כאילו היא עיקר צפון לעולה, ולמה. ונראה על פי מה ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה [בעל אבני נזר] טעם שחיטת צפון בעולה, כי עולה באה על הרהור הלב שהוא במצפון, על כן מקומו בצפון שנגזר שם צפון מפני שהוא במצפון מהחמה כמו שכתב האבן עזרא עכת"ד.

אך לפי זה יש להבין מדוע חטאת טעונה צפון, כי חטאת באה על מעשה עבירה נגלית בלי מחשבה לחטא, היפוך העולה. ונראה על פי מה שכתבנו במקומו שענין השוגג שהזדמן לאיש ישראלי לעבור עליו בלי דעת, הוא מחמת שבודאי מכבר השתוקק לאותו דבר אף שהיה זהיר מלעשותו מחמת ציווי השי"ת, מכל מקום מאחר שהשתוקק לזה הרי יש לו חיבור לזה הדבר, ועל כן נזדמן אליו הדבר הזה לעבור עליו בשוגג, והכפרה היא על מה שהשתוקק אליו כבר, ואם כן שוב הכפרה על שורש החטא שהביאו לזה והיא המחשבה על כן טעונה גם כן צפון, וזה שתלוה בעולה, להורות כי החטאת נמי הכפרה על הרהור הלב כמו עולה" עכ"ל ודוק והבן.

מילואים

מה שהקשתי בסתירת מאמרי ריש לקיש לכאורה תלי"ת מצאתי עכשיו לגאון רבי שמואל יפה ז"ל בספר יפה תאר על מדרש ויקרא רבה שם (פכ"ג סי"ב דפ"ה ע"ד) שעמד ותירץ כאשר כתבנו בס"ד, אלא שלא הדגיש דלכאורה ריש לקיש סותר דברי עצמו, ועיין בענין זה בספר מנחה חריבה סוטה (דקמ"ז ע"א וע"ב) ובכל אשר ציין שם ואכמ"ל.

תדפיס מספר שנות חיים כת"י - ענייני אריכות ימים

סימן צו

כבוד

כן יאנח בשברון מתנים **ושנותיו תקצרנה** בדרך הטבע ומוציאין את האדם מן העולם".

ובספר הברית ח"ב (מאמר ב' פ"ג) כתב: "סוף הכבוד למות **קודם זמנו** ולקבור את בעליו, והנסיון מעיד על זה בכל יום מאותן הקרובים למלכות" עכ"ל, וכן כתב הגאון רבי אברהם ענתבי ז"ל בספרו חכמה ומוסר (דרך חיים רפ"ד דף ק"ד), ועיין בחיבורי הנכחי לעיל (ערך גסות הרוח).

ורבינו הגדול בעל נודע ביהודה ז"ל בספרו דרושי הצל"ח (דרוש כ"ח לשבת תשובה) כתב: "רבי אלעזר הקפר אמר הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, ומידות הללו שכיחי מאוד, ואני מבקש ומתפלל אל ה' יצילני ממידות הללו ולא יביאני לידי נסיון, כי הנסיון בזה קשה מאוד" ודוק והבן היטב.

אבות (פ"ד מכ"א): "רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה, והתאוה, והכבוד, מוציאין את האדם מן העולם".

ורבינו יצחק אבוביב ז"ל בספר מנורת המאור (סימן א') כתב: "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם. כל אחת משלש מידות הללו, הן מסככות להפסיד אמונתו של האדם, וממיתות לו **קודם זמנו**, וטורדין לו מן העולם הבא".

כתב בספר מדרש שמואל על אבות (פ"ד מכ"ז): "אדם הרודף אחר הכבוד אין מרפא למכאובו, וחיייו אינם חיים, כי כל ימיו מכאובים אין רגע בלא נגע, כי לעולם חושב שנגעו בכבודו בכניסה ויציאה, בשיבה ובעמידה וכאלה רבות, ובהיותו רודף אחר הכבוד שיהיה מכובד מהבריות והוא דבר שאינו יכול לתבעו בפה כי חרפה היא לו, על

סימן צח

כבוד שמים

לקב"ה וכדאיתא במדרש תנחומא (פרשת ויגש ס"ו) אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר הקב"ה היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי ושלוחו של האדם כמותו אם כיבדת אותן כאלו לי כבדת ואם בזית אותן כאילו לי בזית".

ובספרו חומת הדת (סוף מאמר ראשון דף י"א) כתב: "כבוד לה' נקרא כשהאדם מחבב תורתו ומצוותיו יתברך לעיני הכל ומזרזם שגם הם יקיימו דבריו יתברך".

מדרש "אגדת אברהם" הובא בספר אוצר מדרשים (ח"א דף ח'): "כל המוסר עצמו על כבוד שמים למיתה, נותנין לו **חיים לעולם הזה**, וחיים רבים וארוכים לעולם הבא" ע"ש.

ורבינו הגדול בעל חפץ חיים זצ"ל בראש ספרו כבוד שמים לימדנו בענין כבוד שמים: "הנה כבוד נקרא כשהאדם מחבב מצותיו של הקב"ה ונזהר בהן שבזה הוא מכבד

אלא זוג אחד של בני אדם אחד חגיר וסומא, ואחד שוטה ורשע וכו', מכאן אתה למד שלא ינהג אדם גאווה לפני המקום שכל המתגאה לפניו, מתבזה, וכן הוא אומר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו".

ובתב בקהלת יום טוב שעל ספר זכרו תורת משה (סימן ב' אות ח'): "אמרו המקובלים שהמבזה עצמו ומשנה את טעמו מפני כבודו יתברך, ימצא עזר וסיוע לגרש מעליו כח הטומאה. והמקיים מצוה שיש לו בה בזוי כבוד, יקבל שכר על קיום המצוות שאין בהן בזוי כבוד. והמקיים מצוות הכבודות שיש בהם חסרון כס, יקבל שכר על מצוות קלות שאין בהם חסרון כס".

סימן צמ

כבוד תורה

כדאים לידע עומקי מחשבותיה, ובדבר הזה, על ידי כבוד התורה הזה, תאריכו ימים על האדמה אשר ה"א נותן לך" עיין שם.

ומצאתי בספר שפתי כהן על התורה שם דברים (ל"ב מ"ז) שכתב: "כי לא דבר ריק הוא מכס. אמרו ז"ל אם ריק הוא מכס, הוקשה להם ז"ל מכס למה, ועוד איך עולה על הדעת לומר שהוא ריק, עד שהוצרך משה רבינו להודיענו שאינו ריק, לזה אמר מכס, ריק הוא מכס, כלומר אם לא נודע לכם טעם הדבר לא תתלו החסרון בדבר, אלא בכס, שלא הגעתם לדעת סוד הדבר. ובדבר הזה תאריכו ימים, אף על פי שלא תדעו טעם הדבר וסודו, בדיבור לבד תאריכו ימים, כי כן טבעה שנאמר כי חיים הם למוצאיאיהם, אמרו ז"ל למוצאיאיהם בפה" ודוק. [ועיין בחיבורי הנכחי ערך תורה בקול].

ובמדרש תנא דבי אליהו רבה (פי"ג) והובא במדרש במדבר רבה (פי"ג ס"כ): "אבא אליהו אומר כל המרבה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, כבוד שמים מתרבה וכבודו מתרבה, וכל הממעט כבוד שמים ומרבה בכבוד עצמו, כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט. מעשה באיש אחד שהיה עומד בבית הכנסת ובנו עומד כנגדו, וכל העם עונים אחר העובר לפני התיבה אמן הללויה, ובנו עונה דברים של תפלות. אמרו לו ראה בנך שהוא עונה דברים של תפלות. אמר להם ומה אעשה לו תינוק הוא ישחק. וכו'. **לא יצאה אותה שנה** ולא שנתה ולא שילשה עד שמת אותו האיש, ומתה אשתו, ומת בנו ובן בנו ויצאו ט"ו נפשות מתוך ביתו ולא נשתייר לו

הגאון הקדוש רבי שמעון סופר זצ"ל הי"ד מערלוי בספרו שיר מעון (ס"פ האזינו דס"ח ע"א) כתב: "אמרו במסכת ברכות (כ"ד ב') שאם היה קורא קריאת שמע, והגיע ובא למבואות המטונפין, ופסק לקרות, שכרו אריכות ימים, שנאמר ובדבר הזה תאריכו ימים ע"ש. ומוכח שמי שמכבד התורה והמצוות שלא לקרותם במקום שאינו נקי, שכרו אריכות ימים. והנה הרבה פעמים עולה בדעתינו, שאנחנו יודעים טעמי המצוות, אבל המבין מבין שאין שכל אנושי יכול להבין עומק טעמי המצוות, מה שצויה לנו השי"ת, כי גדלו מחשבותיו ממחשבותינו, וכל מצוה קלה שבקלות, יש בה סודות עליונים עד אין חקר, וכו' וכו'.

ואם מחשב שהדבר ריק מאתנו, בזה מתכבדת התורה הקדושה בעינינו, שאין אנחנו

סימן ק כותל מערבי

שלמעלה המכוון נגדו - נצחי לא יסור לעולם, ובכל זמן יורד ממנו השפע על זרע אברהם המקודש, ומטעם זה שלמים וכן רבים נכספה נפשם לעמוד במקום הקדוש ההוא כי רצו את אבניה וגו'.

ובנגד תועלת רוחני זה אמר הקב"ה שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם,

רוצה לומר מן המקום הקדוש אשר אתה עומד בו כי בו תקנה השלימות הרוחנית ותזכה לראות פני השכינה, ועל אותו שלימות אמר לך אתננה ולזרעך עד עולם כי שלימות רוחני זה לא ימוש לעולם", עיין שם שעוד האריך בענין.

ומדברי קדשו של הרב כלי יקר ז"ל הללו, למד מעלת ידידי הרב הנ"ל שעצם

הראיה וההסתכלות בכותל מערבי תביא לאדם דבקות בשכינה, "כי מיד בבואו שמה, כשם שהשכינה רואה אותו - כך הוא רואה פני השכינה, ומיד נעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו", כלשון הרב כלי יקר ז"ל, ואמר לי שמנהגו כאשר בא לכותל מערבי אחר שסיים אמירת פרקי תהלים, וסיים לשטוח בקשותיו ותפילותיו לפני השי"ת, נוהג הוא לשבת איזה זמן ליד הכותל המערבי ולהסתכל ולהתבונן בו ולראות אבני קדשו, כי בראיה בעלמא קני קדושה וכאשר לימדנו הרב כלי יקר ז"ל.

ועכשיו ראיתי אני עוד בספר כלי יקר דברים (ג' כ"ה) שלימדנו להועיל וכתב:

"והבט ימין וראה, כי מן הארץ הקדושה יש תועלת גשמי, ורוחני. הגשמי הוא התלוי בכל שטח הארץ כולה לאכול מפריה ולשבוע מטובה, כי ארץ זבת חלב ודבש היא, ותועלת

נתעוררתי ממעלת ידידי היקר, רבי יוסף ה' הי"ו, לעיין בדבריו היקרים של הרב כלי יקר ז"ל בראשית (י"ג י"ז), ואלו דבריו: "הקב"ה הקנה לאברהם את הארץ לקנות שמה שני מיני תועלת, האחד, רוחני והוא נקנה בראיה לבד. והשני גופני והוא נקנה מכי דיש אמצרי.

הרוחני הוא, כי שם מקום מקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, ושם פעל ה' מכון לשבתו יתברך, ושם חביון עוזו יתברך, וכל המסתכל במקום הקדוש ההוא מיד נתלבש רוח טהרה וקדושה, ומלך עליון ביפיו יתברך תחזינה עיניו, ובראיה לחוד סגי לאדם לקנות השלימות ההוא במקום אשר קרא לו אברהם ה' יראה, וקרי בה יראה היו"ד בחיריק, ויראה היו"ד בצירי, כי כדרך שבא לראות כך בא ליראות, כי מיד בבואו שמה, כשם שהשכינה רואה אותו - כך הוא רואה פני השכינה, ומיד נעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו יתברך, מעין עולם הבא כי גם שם הצדיקים יושבים ונהנים מזיו שכינתו יתברך.

ולא בכל מקום בארץ האדם זוכה לשלימות זה כי אם במקום הנקרא "ה' יראה", והוא הר המוריה ובית אל, כי למעלה כתיב עד בית אל אל מקום המזבח וגו', ולקמן (כ"ח י"ז) פירש רש"י שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל, ופירשו המפרשים שמאותו זמן והלאה נתחברו שני המקומות מקום בית המקדש ובית אל והיו למקום אחד וכו'.

והתועלת הרוחני הזה לא יסור מזרעו עד עולם, כי אף בזמן שבית המקדש שלמטה אינו בבנינו, מכל מקום בית המקדש

מערכי כמו שכתב בספר ישעיה (נ"ט י"ט) ויראו ממערב את שם ה', אבל אברהם שעמד במקום ההוא ומדבר בשפע היוצא משם לכל ארבע רוחות התחיל ברוח צפון החשוך, וצריך ביותר לקבלת השפע."

ולפי דברים אלו שהראיה וההסתכלות בכותל מערכי זוכה ש"מיד נעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו יתברך", אם כן יש לומר ששכרו גם שנות חיים ויארין ימים, כיון שהדבקות בשכינה מביאה חיים, וכמו שכתב הרב כלי יקר ז"ל עצמו בספרו עמודי שש (סוף עמוד התורה די"ז סע"ד) שכתב: **"כי הדבקות בשכינה - נותן חיים אל הנדבק"**, וגם בספרו כלי יקר שמות (כ' י"ב) כתב: **"הזכיר ה' אלהיך אצל כיבוד אב ואב, שעשה הקב"ה דירה לשמו הגדול אצל אב ואם לומר שהמכבד אב ואם כאילו דרתי ביניכם וכבדוני [קידושין ל' ב'], ועל כן שכרו אריכות ימים כי הדבקות בה' מקור חיים נותן חיים ארוכים אל האדם, וכו', והנשמה על ידי הדבקות שיש לה עמו תזכה לאריכות ימים, כמו שנאמר ואתם הרבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום"** עכ"ל. ובס"ד הארכתי הרבה מפי סופרים וספרים, בביסוס יסוד זה, בפתיחה לחיבורי הנכחי עיין שם, ודוק היטב.

הרוחני אינו בא מכלל שטח הארץ, כי אם מן ההר הטוב הזה והלבנון שלמטה, המכוון כנגד בית המקדש שלמעלה, ושם חביון עוז השכינה, ונקרא המקום ה' יראה על שם שכל הרואה המקום הקדוש ההוא בראיה לחוד קונה שלימות נפשו ונתלבש ברוח קדושה וטהרה כי מלך ביופיו תחזנה עיניו, כי כדרך שבא לראות שמה כך בא ליראות, וכו', והמקום הקדוש ההוא לעולם הוא בהויית קדושתו, שהרי הוא מכוון כנגד בית המקדש שלמעלה, ואם זה שלמטה חרב - מכל מקום המקום ההוא נשאר מכוון נגד בית המקדש שלמעלה השופע על המקום ההוא הקדושה, ולעולם בכל דור ודור קדושה זו לא סרה, שהרי בימי האבות שלא היה שם בית המקדש בנוי ואף על פי כן היתה הקדושה שם. וכן דרשו רז"ל עצי שטים עומדים שעומדים לעולמי עולמים ובמסכת מגילה (כ"ח א') אמרו רז"ל מן פסוק והשמותי את מקדשיכם שאפילו בשוממותם בקדושתם הם עומדים, רוצה לומר בקדושתה הראשונה לא חסר דבר וככתוב נכבדות מדובר בך עיר האלהים סלה, ומלת סלה מורה על הנצחיות. ותשביל ותדע כי באברהם התחיל ברוח צפונה, וכאן אצל משה התחיל בימה, לפי שעיקר ראיה זו הנותנת קדושה יתירה הוא על ידי ראית השכינה שבכותל

חידושי סוגיות צו

(פסחים ק"ט ב', ק"כ ב')

א. בענין דוד מברך כוס של ברכה

[מנוחת שלום חלק יא ס' לח]

ואפשר דהנה בסוטה (י' סע"ב) אמרו דהא דאמר דוד המלך ע"ה בני אבשלום שמונה פעמים, שבע פעמים "בני" אבשלום, שהוציאו משבעה מדורי גהנם, והשמיני שהביאו לחיי עולם הבא, וכתבו התוספות שם (ד"ה דאיתיה לעלא דאתי): "ואי קשיא הא אמרו בסנהדרין (ק"ד א') ברא מזכי אבא, אבא לא מזכי ברא, כדכתיב ואין מידי מציל, אין אברהם מציל את ישמעאל, ולא יצחק את עשו, אבל הבן מציל את האב, כגון יאשיהו שלא מנו את אמו ויש לומר משום דאבשלום נטל את שלו בעולם הזה שנהרג במיתה משונה הועילה לו תפילת אביו, דומיא דיהויקים דאמר התם שהיה כתוב על גולגלתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו לאחר מיתה לא מנו אותו. ועוד אבשלום לא עבד עבודה זרה, אי נמי מצי למימר הא דאמר אבא לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מונעין מלמנותו עם רשעים בלא תפילה, אבל תפילה מועלת ודוד התפלל על אבשלום" ע"ש.

והשתא דאתינן להכי יש לומר דהיינו דשאני אבשלום מישמעאל, וכמו שכתבו בעלי התוספות לענינם, חדא דמיתתו המשונה של אבשלום כיפרה לו, ותו אבשלום לא עבד עבודה זרה, אבל ישמעאל עבד עבודה זרה וכמו שהביא רש"י ז"ל בפירושו לתורה בראשית (כ"א ט'), ועוד דוד התפלל על אבשלום ונענה, ועיין.

פסחים (ק"ט ב'): "דרש רב עזריא זימנין אמר ליה משמיה דרב אמי, וזימנין אמר ליה משמיה דרב אסי, מאי דכתיב ויגדל הילד ויגמל, עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין, נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק טול וברך אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב טול וברך אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידיה תורה לאוסרן עלי. אומר לו למשה טול וברך אומר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. אומר לו ליהושע טול וברך אומר להן איני מברך שלא זכיתי לבן, דכתיב יהושע בן נון נון בנו יהושע בנו. אומר לו לדוד טול וברך אומר להן אני אברך ולי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא".

וראיתי למעלת ידידי הרה"ג שליט"א בקונטרסו הנחמד "טוב הארץ" שהעיר הערה נכונה, דכמו שגבי אברהם שמנע עצמו מלברך על הכוס מפני שיצא ממנו ישמעאל, היה לו לדוד להמנע מלברך מפני שיצא ממנו אבשלום, ומאי שנא, ומה גם שאמרו שישמעאל חזר בתשובה כדרשתם בבבא בתרא (ט"ז ב'). והיא הערה ראוי לתת לב אליה.

תאכל, על אשר עינונו בני עולה ויסרונו ביסורי נקמה, ובפרט בני המערב הפנימי [בני ישמעאל דמרוקן] אין לך כוס מר שלא הטעימונו תמיד", ועיין בזה בארוכה בחיבורי תורת יעקב (סימן קצ"א דף תקצ"א) ואילך ע"ש.

מה שאין כן גבי אבשלום שלא הניח אחריו זרע כלל עיין בחיבורי יגדיל תורה ח"א (סימן כ"ו), או שהניח בת בשם תמר שהיתה אשה כשרה, והיתה אשתו של רחבעם בן שלמה המלך ככתוב בתרגום רב יוסף לדברי הימים א' (י"ג א') ועיין בחיבורי יגדיל תורה שם, ונמצא שתמר בת אבשלום היא אמה של מלכות שממנה משיח יוצא ובא, שהרי אין משיח אלא מדוד דרך בנו שלמה דוקא כאשר כתב הרמב"ם ז"ל בספר המצוות (לאוין שס"ב), ובפירושו המשניות (פרק חלק בעיקר הי"ב), ובאגרת תימן (דף ו' דפוס ליפסיה) ע"ש ודוק היטב.

ועוד יש לומר דמה שאמרו דאברהם אומר דיצא ממני ישמעאל, אין הכוונה רק על בנו ישמעאל ממש, אלא בכוונה על ישמעאל וכל זרעו וצאצאיו, ואף שנאמר שישמעאל חזר בתשובה, מכל מקום זרעו של ישמעאל הלא אין רעים ורשעים כדוגמתם, ועליהם הקב"ה מתחרט בכל יום שנבראו כדרשתם בסוכה (נ"ב ב') ע"ש, ובספר הזהר הקדוש ח"ב (רי"ז ע"א) אמרו: "ושפחה כי תירש גבירתה, זו הגר שילדה לישמעאל, שעשה כמה רעות לישראל ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני ענויין וגזר עליהם כמה שמדות, ועד היום הם שולטים עליהם ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל" ע"ש.

ורבינו חיים ג' עטר ז"ל בספרו הקדוש אור החיים ויקרא (ו' ב') כתב: "יודיע הכתוב כי באור בוקר תעשן אף ה' ואש מפיו

ב. בענין חשדי כהונה ועצלי כהונה

[עדות ביעקב ח"ב סי' לד]

ז' ניסן תשנ"ב.

והלא סתם כהנים כשרים הם כדכתב רש"י ז"ל עצמו בקידושין (מ"ו ב') ע"ש.

ותו אטו בשופטני עסקינן שבשביל שרוצה להפסיד ממון לחברו יגל ברצון ויחייב עצמו בלאו לכולי עלמא ומלקות למאן דאמר עיין זבחים (כ"ט א'), ובספר מנחת חינוך (מצוה רפ"ז אות ט') כתב: "ועיין ברמב"ם הלכות פסולי המוקדשין (פי"ח ה"א) שכתב דאם מחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים עובר בלאו דלא יחשב, מפי השמועה למדו וכו' שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים ואף על פי כן אינו לוקה שאין המחשבה מעשה, ע"ש. וכבר הארכתי

פסחים (ק"כ סע"ב) תנן: "הפיגול והנוטר מטמא את הידים. רב הונא ורב חסדא, חד אמר משום חשדי כהונה, וחד אמר משום עצלי כהונה".

ופירש רש"י ז"ל: "חשדי כהונה גזרו עליו טומאה שלא יפגלוהו ברצון להפסיד הבעלים. ועוד דשלמים הם ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק, וישחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלן כולם ומשום הכי גזרו טומאה".

ודרך לימודי לא זכיתי להבין היטב, חדא אטו ברישעי עסקינן דיבוא לפגל ברצון,

בספרו בית האוצר (כלל קל"ב) ובספרו גליוני הש"ס לסוטה (שם), ועיין בחיבורי יחי יוסף (סימן ה' אות ח' דף צ"ח) ע"ש. [ועיין רש"י ברכות (כ"ב א' ד"ה אותה) ובספר שלמה משנתו שם (דכ"ז ע"ג) וצ"ע, ועיין בספר חמדת ישראל].

והנה סוגיא זו נכפלה בפסחים שם לעיל (פ"ה א') וגם שם נזכרו הדברים, ושם רש"י ז"ל פירש: "חשדי כהונה שחשודין לפגל קרבן משום איבה, גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהיה זה צריך להטביל ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחוהו".

ומבואר דמה דחיישינן דהכהן יפגל משום **איבה**, הרי שרש"י ז"ל הרגיש ורצה לתקן בזה הא דהעירונו דאטו ברשיעי עסקינן, וקאמר דמשום איבה יש לחוש, ודוק.

ועדיין יש מקום להבין וחזקת כשרות דכהנים להיכן הלכה דנחשדם בעון פיגול, ומה גם שהם מברכים את עמו ישראל באהבה ונבוא לחושדם באיבה, ובפרט במילתא דלא שכיחא כי האי מי גזור רבנן.

ומה שהערנו לעיל דעולם הפוך הוא, ראיתי שהרגישו בזה בעלי התוספות שם (ד"ה משום חשדי): "ואם תאמר כמו כן לא יחוש לעשות בטומאה, ויש לומר דאף לרשעים חמירא להו טומאה כדאמרינן ביומא ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים", וזה כאשר כתבנו לעיל, אבל בעניותי דוחק הוא.

ולכאורה עוד יש להבין שהרי בחולין (ק"ז ב') אמרו: "התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות", ופירש רש"י: "התירו מפה לאוכלי תרומה דכהנים זריזים הם ולא נגעו, ולא התירו לאוכלי חולין בטהרה לפי שאינם למודים להשמר כמו הכהנים", הרי

קצת בחיבורי (מצוה קמ"ד אות י"ט), ונראה דהיינו דוקא בשאר עבודות לאחר השחיטה, אבל אם חישב בשחיטה, נהי דמשום לאו זה נפסל ואין לוקין, אבל מכל מקום כיון שהקרבן פסול חייב משום מטיל מום על השחיטה עצמה אם היא בפסול לא כדרך הכשרה, דאין לך מום גדול מזה", ועיין בספר אחיעזר ח"ב (סימן כ"ז), ובספר הכתב והקבלה ויקרא (ו' י"ח), ושם בספר פרדס יוסף ודוק.

ומאמתי חיישינן להא וגזרינן גזירות מפני כך, וזו לשון הגאון מבריסק ז"ל בשו"ת ברכת רצ"ה (סימן ס"ח ד"ה עוד אמנא): "מילתא דלא שכיחא כלל שיזיד איש ישראל לעבור על איסור", ועיין לרמב"ם ז"ל הלכות יום טוב (פ"ו ה"י), ותוספות יבמות (צ"ב סע"ב ד"ה נותן), ועיין לגאון מהרש"ם ז"ל בספר תשובותיו ח"ב (סימן קצ"ה דע"ט ע"ב), ובספרו דעת תורה יורה דעה (ס"ו אות י"א), ובספר צפנת פענח על הרמב"ם הלכות אסורי ביאה (פ"ד ה"ח דס"ד רע"ב) והלכות כלאים (פ"ה ה"ג), ושו"ת מחזה אברהם או"ח (ס"ס ל"ג) והארכתי הרבה בזה במקומו בס"ד, וכאן בדבר שהוא "מילתא דלא שכיחא כלל" נבוא ונגזור, אתמהא.

ותו עולם הפוך קא חזינן הכא, דמשום דנזיקתהו לנטילת ידים ימנע מלפגל, ומשום לאו דאורייתא ואולי גם מלקות לא ימנע מלפגל, ונצטרך לומר גם כאן כאשר כתבו רבותינו בעלי התוספות סוטה (ו' א'): "ואשכחן בדוכתין סגיאין דחמירא להו לאינשי עבירה קלה ומסתפו מינה טפי מעבירה חמורה ככתובות (ד' ב'), וגיטין (נ"ד א') וביצה (ב' ב') ע"ש, ועיין יומא (כ"ג א') דטהרת כלים קשה להם משפיכות דמים, ובירושלמי ברכות (פ"ג ה"ד) דחמירא להו טבילת בעל קרי מאיסור אשת איש, ועיין בזה לגאון רבי יוסף ענגיל ז"ל

שור ז"ל בהגהותיו עתים לבינה שעל ספר העתים (דף קפ"ח אות נ"ג, ודף שכ"ב אות ק"ו), ובהקדמת ספר ערוך השלם, ובדברי המגיה מהדורות ווילנא על פירוש רבינו חננאל סוכה (נ"ב א'), ובחיבורי זכות יצחק ח"ב (סימן נ"ג ד"ה אמר) ואכמ"ל].

והמעייין יראה דעל פי ביאור זה של רבינו חננאל הכל אתי שפיר וכל אשר כתבנו לדקדק מתיישב, ויש לדעת מדוע רש"י ז"ל נייד מלפרש כן, וצריך עיון לעת הפנאי לחזור וללמוד הענין בל"נ.

עוד דע דהרשב"ם ז"ל בפסחים (קכ"א א') כה כתב: "ורבינו (הוא רש"י) פירש עוד טעם אחר לפי שלמים הם ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק, וישחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלן כולם, ולא נהירא דאין פיגול אלא בשוחט על מנת לאכול ממנו חוץ לזמנו והשוחט שלמים לשם חטאת אין כאן פיגול. אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה".

וראיתי במלאכת שלמה בפירושו למשנה שם שכתב דרש"י ז"ל לאו דוקא קאמר ע"ש, ויש לעיין מההיא דמנחות (מ"ט א'): "תני עלה פיגולן פיגול, היכי דמי אי דידע דחטאת היא ומחשב בה לשם שלמים" ע"ש.

ועם ששם הוא ציור הפוך מדברי רש"י ז"ל כאן, מכל מקום קרי לה תלמודא פיגול, אלא שלפי דברי רש"י ותוספות שם אינה ראייה, ועיין רש"י בבא קמא (ה' א') שכתב: "מפגל, כהן ששחט קרבנו של ישראל חטאת לשם שלמים דאין הקרבן עולה לחובת בעליו וצריך אחר", ועיין בהגהות מהר"ב רנשבורג ז"ל שעל הגליון שציין למנחות דלעיל, ולשיטה מקובצת ופני יהושע, ועיין בהגהות מצפה איתן שם ואכמ"ל.

שכהנים זריזים הם ולא באים לידי נגיעה ואם כן מה בצע דנגזור טומאה על פיגול, והלא כהנים זריזים ויזהרו ויעשו מעשיהם באופן שלא יתחייבו בנטילה, ויש ליישב.

וגם למאן דאמר דגזרינן משום **עצלי** כהונה, יש להבין דתמיד אנחנו אומרים דכהנים זריזים הם, כשבת (כ' א') ובמסורת הש"ס ושם נסמן, וכן הוא בירושלמי פסחים (סוף פרק ג' ד"ט ע"א), ושם ירושלמי שקלים (פ"ב ה"ה ד"ח ע"ב), ועוד שם (ספ"ד ה"ה ד"כ ע"ב), ואין לחוש גבייהו לכהאי גוונא שהרי כל הכהנים בני תורה וחרדים (רש"י שבת שם), והם עוסקים בקדשים וזריזים וחכמים הם ויודעים בהלכות המקדש (רש"י עירובין ק"ג א'), וכשרים הם (רש"י קידושין מ"ו ב') ויודעים טעמא דמילתא (רש"י מנחות צ' א'), וצ"ב.

וראיתי בפירוש רבינו חננאל ז"ל בפסחים (שם ושם) שכתב: "הפיגול והנותר מטמאין את הידים, חד אמר משום חשדי כהונה שלא יגע בו הכהן לטלטלו ויחשדו אותו הכהנים כי לאכלו מטלטלו לפיכך גזרו בו טומאה דלא יגע בו כלל, וחד אמר משום עצלי כהונה כלומר גזרו עליו טומאה מפני שנתעצלו הכהנים באכילתו ובא לידי נותר".

ובן פירש רבינו חננאל ז"ל שם לעיל (פ"ה א'): "הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפיגול אמרינן מאי טעמא גזרו בו רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יחשדו הנוגע כי לאכלו נגע בו הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא ליגע בו כלל, וחד מתני אנוther מפני שנתעצלו בו והניחוהו להיות נותר", וכזאת כתב גם בספר הערוך (ערך חשוד) ע"ש. [וכבר ידוע דסתם דברי בעל הערוך ז"ל הם דברי רבינו חננאל ז"ל, עיין בזה בדברי הגאון רבי יעקב

ועיין מנחת חינוך שם (אות י"ט) וצ"ב.

ושם בפסחים (ס"ג א') ובמסכת מכות (ט"ז א') מבואר שרבי יוחנן סובר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ועיין ערוך לנר ראש השנה (ו' א' ד"ה תשמור ד"ה ע"ב), ושדי חמד (מערכת ל' כלל ס"ט), ובספר חיבת הקודש זבחים (די"ד ע"א וע"ב) ואכמ"ל.

בחסד האל ב"ה זכיתי ומהדורה קמא של מאמר זה נדפסה בשנת תשנ"ד בחיבורי זכות יצחק ח"ב (סימן י"ג), וכאן באו הדברים מתוקנים ועם הרבה הוספות תלי"ת.

ודע כי ראיתי בספר הפלאה כתובות (ל"ג א') שכתב: "ולענ"ד להביא ראיה לדברי הטור מהא דאיתא בבבא קמא (ע"ח ב') בהקדוש ואחר כך טבח דמוקי רבי יוחנן בשוחט בפנים שלא לשם בעלים, וקשה הא קיימא לן דהמחשב בקדשים לוקה, משום שנאמר לא יחשב, ואם כן הוי ליה ממון ומלקות דקיימא לן דאין לוקה ומשלם" וכו'.

ומה שכתב דקיימא לן דהמחשב בקדשים לוקה - בעניוטי אני מבין דקיימא לן דהמחשב בקדשים **אינו** לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה, וכמפורש בספר החינוך (מצוה קמ"ד),